

agenda

agenda

2/09.

Kopenhagen (COP 15): novi zid umjesto novog sporazuma

sadržaj

- 2 **Kopenhagen (COP 15): novi zid umjesto novog sporazuma**
Vedran Horvat
- 4 **new green deal – zaokret prema “zelenoj ekonomiji”?**
Igor Matutinović
- 6 Što je prethodilo konferenciji u Kopenhagenu
stakleničke emisije i političke igre
Omer Rak
- 8 **objavljen izvještaj “the copenhagen diagnosis” o posljednjim spoznajama klimatologije**
priredio i preveo Zoran Oštrić
- 9 **takozvani climategate: izmišljena afera**
- 10 rano upozorenje – deklaracije globalnih zelenih:
 - 10 **promjene klime – vrijeme za preobrazbu**
 - 11 **bioraznovrsnost i klimatska kriza**
- 12 okoliš i ljudska prava:
stanje ljudskih prava u oblasti okoliša i održivog razvoja u Bosni i Hercegovini
Branka Inić
- 14 **viesti**
 - 14 **Bosna i Hercegovina**
 - 16 **Hrvatska**
 - 18 **Srbija**
 - 20 **Evropa**
- 21 **kratke vijesti: Srbija – Hrvatska – Bosna i Hercegovina**
- 22 **pregled značajnih izvora na internetu u Srbiji**

impresum

izdavač: Heinrich Böll Stiftung, Ured za Bosnu i Hercegovinu

Čekaluša 42, Sarajevo

<http://www.boell.ba/>

za izdavača: Mirela Grünther-Đečević

glavni urednik: Srđan Dvornik

konzultanti: Džemila Agić, Igor Matutinović

dopisnici: Jelena Mićović, Zoran Oštrić, Adnan Rondić

oblikovanje: Mirko Banjeglav

e-mail redakcije: agenda@boell.ba

slika na koricama: © Christian Åslund / Greenpeace

Dvadeset godina nakon pada Berlinskog zida, u Kopenhagenu se 2009. godine uzdigao novi zid – zid Sjevera, koji štiti svoj visoki standard, investicije i komoditet, prema Jugu, koji traži klimatsku pravdu, odštetu, vraćanje klimatskog duga

Ne bi bilo mudro nasjedati na dojam da se u Kopenhagenu tokom dva tjedna klimatske konferencije sredinom decembra ništa nije dogodilo; da je cijeli napor bio uzaludan. Naravno, za jedne je to bila tek dimna zavjesa i nešto ‘green wash’ da se prikrije sve unosniji ‘business as usual’, no za druge je to ipak bio pokušaj da svim silama zakoče kola koja su krenula nizbrdo. Supstance naravno u novom dogovoru, tzv. Copenhagen Accord (koji to zapravo i nije), nema, on je tek na brzinu sumirana bilanca intenzivnih, ali nimalo konstruktivnih, pregovora u Centru Bella. Rekli bismo, izuzetno puno i novca i energije za tapkanje u mjestu. A kako smo i predvidali, niti do pravednog, niti do pravno obavezujućeg okvira koji bi iscrtao novu arhitekturu globalnog klimatskog režima nismo došli. K tome je indikativno da se taj zid, i očiti nedostatak demokratskog legitimiteta, sada već brane i represivnim policijskim aparatom i nasiljem koje degradira ljudsko dostojanstvo.

No pored toga, dogodilo se nešto drugo. Dvadeset godina nakon pada Berlinskog zida, u Kopenhagenu se 2009. godine uzdigao novi zid. Simboličkim rječnikom, dakako. Zid Sjevera, koji štiti svoj visoki standard, svoje investicije i svoj komoditet, prema Jugu, prema onima koji traže klimatsku pravdu, odštetu, vraćanje klimatskog duga koji je narastao desetljećima neproporcionalnog industrijskog i privrednog razvoja na planetu. Dogada se ukopavanje razvijenih zemalja koje – nimalo slučajno – ne žele preuzeti vodstvo, među ostalim i zbog nedostatka povjerenja, o solidarnosti da i ne govorimo. Sukobi koji su donedavno bili tek latentni sada se produbljuju, postaju vruće pitanje na globalnoj političkoj sceni, što u centar debate dovođi pitanje pravednosti i pitanja zajedničkog i proporcionalnog nošenja tereta (burden sharing). No, uz to, otvara se još jedna linija mogućeg sukoba – ona koja se tiče odgovornosti prema nadolazećim generacijama i svijetu koji će naslijediti – naročito ako

to konfrontiramo s 'business as usual' koji će i nakon Kopenhaga nastojati profitirati na paradigmi beskonačnog rasta. Zato su već sada oči uprte u Meksiku.

ZA ŠTO SE SVE KORISTI KLIMATSKI DISKURS

Ne možemo se oteti ni dojmu da je sam klimatski diskurs mjesto i polazište instrumentalizacije različitih agenda. Počnimo s onima najmanje odgovornima. Kao prvo, zemlje u razvoju, a djelomično i ekonomije u usponu poput Kine, Indije, Meksika i Brazila prihvataju i koriste – a naravno i naglašavaju – svoju viktimizaciju ne bi li povećale potraživanja isplate mogućeg klimatskog duga, na bilo koji način. Ma koliko se zalagali za klimatsku pravdu i održivo upravljanje prirodnim resursima, ne smijemo zaboraviti da su znanstveni dokazi i porast relevantnih informacija o doprinosu čovjekovih aktivnosti globalnom zatopljavanju intenzivno počeli rasti tek u posljednjih desetak godina pa je – iako moralno utemeljeno – nerealno tražiti odštete za pola stoljeća emitiranje stakleničkih plinova koje je, očito, utjecalo na fundamentalne promjene klime u zemljama Juga i sada već direktno utječe na svakodnevni život i uživanje osnovnih ljudskih prava (pravo na život, hranu, vodu...).

Drugi moment odnosi se prvenstveno na ovu drugu kategoriju, zemlje čije su ekonomije u izuzetnom usponu. U ovom slučaju klimatski je diskurs instrumentaliziran ne bi li usporio te ekonomije i ne bi li oslabio konkurenente sve slabijoj, skupoj i manje konkurentnoj europskoj i američkoj privredi.

I treći moment, koji nas se svakako mora ticati, očiti je nedostatak supstance koji otvara prostor različitim tumačenjima različitih samoprovanih arbitara. Takve okolnosti idu u prilog teatralnom uveličavanju običnih dogovora koji nisu obavezujući (poput navodnog dogovora između SAD-a, Indije, Kine i Južnoafričke republike) i otvaraju vrata kozmetičkoj, plošnoj promjeni koja može izgledati, i to jest rizik, poput Green New Deal-a. Veliki je business u svakom slučaju bacio oko na pitanje trgovanja stakleničkim plinovima (carbon offset) i različitim drugim (tržišnim) mehanizmima, i sada u klimatskoj krizi posrnula neoliberalna ekonomija vidi svoj spas, nove dealove i nove investicije. Pritom cijelo pitanje klimatskih promjena reducira na financiranje adaptacije i simulira solidarnost sa zemljama u razvoju.

Dogodio se pomak u smjeru veće represije i manjeg demokratskog legitimite samog procesa te povratka autoritarnosti. No i oni s druge strane – okupljeni u globalnom civilnom društvu – u idućih godinu dana mogu drugačije kanalizirati i formulirati politički pritisak.

BUSINESS AS USUAL, ALI S MANJE DEMOKRACIJE?

Ono što će se i nakon Kopenhaga nastaviti dogadati, i to izgleda bar još godinu dana, jest da će razvijene zemlje nastupati ne samo kao trgovci emisijama (što i dalje znači privatizaciju atmosfere kao jednog od preostalih resursa) već i kao zastupnici ili izvoznice različitih čistih tehnologija ili znanja, iz kojih će opet crpiti vlastitu korist. Velika transformacija prema ekonomiji nultog rasta i prema klimatski pravednim rješenjima (koja nisu npr. monokulturama zasadene plantaže ili nove nuklear-

ke), na ovaj način odgurnuta je u drugi plan, i to je ono što zaista predstavlja rizik za daljnje ostvarenje Green New Deal-a.

Pomak se tako nije dogodio u smjeru legalno obavezujućeg dokumenta koji bi uveo ambiciozne ciljeve za smanjivanje emisija stakleničkih plinova (barem 40% za Europsku uniju), ali jest u smjeru veće represije i manjeg demokratskog legitimite samog procesa. U tom smislu, očito je da diskusija o klimatskoj pravdi izaziva ozbiljne poremećaje koji se očituju u povratku autoritarnosti. No taj sudar ujedno znači i da će oni s druge strane – okupljeni u globalnom civilnom društvu – u idućih godinu dana možda biti u mogućnosti drugaćije kanalizirati i formulirati potrebnu vrstu i intenzitet političkog pritiska.

Iz perspektive zemalja u našoj regiji pogledi su različiti. No u svakom pogledu države u regiji odgovorne su za minimalne emisije stakleničkih plinova, iako se, bar na nivou, Kyoto nalaze na različitim stranama i s drugačijim obavezama. I Copenhagen tu ne donosi promjene. No sama činjenica da se 2012. kao godina s kojom Kyoto ističe približava, a da nemamo novu regulaciju obaveza, šalje negativan signal zemljama u regiji. Ono što vlade svih zemalja u našoj regiji moraju početi činiti zasigurno se tiče pitanje adaptacije na klimatske promjene u našim zemljama. A dotad je možda najpametnije držati se Kyoto, ma koliko on malo ponudio, i revidirati sve one javne politike koje produljuju ovisnost o fosilnim gorivima i pridonose izravno klimatskim promjenama. Klimatske promjene izravno će i supstancialno u idućih nekoliko desetljeća promijeniti naš odnos prema resursima, pa je i tu – uz različite ranjive sektore – prostor za pripremu još uvijek iznimno velik. Sreća u nesreći je da Kyoto, ma kako nesavršen bio, i dalje važi i nudi bitan smjer daljnog djelovanja, iako nas sigurno ne može odvesti u svijet s porastom temperaturi manjim od 1,5 stupnjeva Celzijusa.

Vedran Horvat

foto: Vedran Horvat

Green New Deal – zaokret prema “zelenoj” ekonomiji?

Igor Matutinović*

Iako sve više raste zabrinutost zbog mogućih, nepovratnih, promjena klime koje bi, između ostalog, prouzročile ogromne probleme u proizvodnji hrane, dovele do masovnih migracija te prouzročile goleme ekonomske štete, ne vidi se nedvojbena i odlučna politička spremnost razvijenih zemalja Zapada i Kine da se uhvate odmah u koštac s tim problemom.

U svjetskim medijima u posljednjih se godinu dana raspravlja da li je globalna ekonomska kriza – najveća u poratnom razdoblju - otvorila prostor za dublji zaokret u ponašanju kapitalističkog sistema, zaokret koji bi pokušao pomiriti ekonomske i ekološke ciljeve – želju stanovništva za trajnim rastom materijalnog blagostanja sa geo-biofizičkim ograničenjima zemlje. Pri tome se najčešće spominje vizija “*Green New Deal-a*” predsjednika Barracka Obame, koja obećava pokrenuti ekonomski rast i zaposlenost potičući investicije u obnovljive izvore energije, hibridna vozila te energetsku efikasnost. *New Green Deal* je trebao s proračunom¹ od oko 150 mld US\$ ne samo potaknuti ekonomski oporavak u SAD-u već i pokrenuti proces smanjenja energetske ovisnosti o uvozu nafte te ujedno smanjiti emisije ugljičnog dioksida i time dati konkretni doprinos predstojećem političkom sporazumu o klimatskim promjenama u Kopenhagenu.

Iako *New Green Deal* ima primamljiv politički prizvuk, otvoreno je pitanje koliko može stvarno doprinijeti ekonomskom oporavku SAD-a te usmjeriti proizvodnju i potrošnju na energetski i ekološki održivu stazu. Prije svega, njegova finansijska poluga je relativno skromna. U odnosu na sredstava utrošena na sanaciju finansijskog sistema – više od dvije tisuće milijardi dolara – stimulativni paket od 35 mld US\$ koji je do sada američka administracija namijenila za “čistu i efikasnu američku energiju”, teško da može potaknuti zaokret prema takozvanoj “carbon-free” ekonomiji². Prema istraživanju World Resources

Institute, na svakih uloženih milijardu dolara u okviru vladinog Programa zelenog oporavka, moguće je stvoriti 30.000 novih radnih mjesta³. U SAD-u je trenutno 15,7 miliona nezaposlenih, od kojih je njih 8,2 miliona izgubilo posao od početka recesije⁴. Jednostavna računica pokazuje da je, ako želimo da samo jedna trećina od tih 8,2 miliona nezaposlenih (tj. 2,6 miliona) pronađe svoje novo radno mjesto u “zelenoj” ekonomiji, potrebno da vlada potroši 86,6 mld US\$ proračunskih sredstava. Ukoliko želimo inzistirati na utjecaju novostvorenih “zelenih” radnih mesta na ukupnu razinu zaposlenosti, tada moramo uzeti u obzir i procjenu Andrewa Dorchaka sa Sveučilišta Illinois, koji tvrdi da će stvaranje novih “zelenih” radnih mesta u SAD-u biti znatno manje od gubitka radnih mesta u konvencionalnoj preradivačkoj industriji⁵.

Ako pak promatramo očekivane učinke zelenog stimulacijskog paketa na proizvodnju u sektoru alternativnih izvora energije, moramo najprije uzeti u obzir da se prije njenog neto povjećanja mora prvo nadoknaditi ono što je izgubljeno u recesiji. Tako su, na primjer, vjetroelektrane i solarni paneli u SAD-u zabilježili znatan *pad ulaganja u nove projekte* (između 20-50%), a isto tako i u prodaji gotovih uredaja⁶. Slične pojave zamjećene su i u Europi gdje je, primjerice, u njemačkoj “*Solarnojolini*” proizvodnja solarnih panela pala uslijed skraćenog radnog tjedna. Neke energetske kompanije poput Iberdole smanjile su ulaganja u obnovljive izvore energije⁷. U cijelosti gledano, investicije u obnovljive izvore energije na svjetskoj razini pale su u prvom kvartalu 2009. godine za 13 mld US\$, odnosno za 53% u usporedbi s istim razdobljem prošle godine. Kao glavni razlozi navode se pad cijena konvencionalnih izvora energije (nafta) i pad potražnje općenito⁸.

Navedeni podaci ukazuju da *New Green Deal*, iako dobrodošao kao pionirski projekt, barem za sada nema snage da potakne značajniji preokret u sferi zaposlenosti i proizvodnje.

U recesiskom okruženju ne prolaze bolje niti napori da se putem tržišnog mehanizma smanje emisije stakleničkih plinova. Tako je shema trgovanja emisijama ugljičnog dioksida EU u 2008. godini dovedena na rub kolapsa: cijena dozvola doživjela je pad od 50% – s 38 € na 15 € – i na toj razini nije više dovoljno stimulativna da potakne kompanije na ulaganja u smanjivanje emisija⁹. Iako sve više raste zabrinutost zbog mogućih, nepovratnih, klimatskih promjena koje bi, između ostalog, prouzročile ogromne probleme u proizvodnji hrane, dovele do masovnih migracija te prouzročile goleme ekonomske štete, ne zamjećuju se nedvojbena i odlučna politička spremnost razvijenih zemalja Zapada i Kine da se uhvate odmah u koštac s tim problemom. U odsutnosti jasne političke volje da se na institucionalnom planu

* Igor Matutinović je ekonomist, direktor GfK Hrvatska.

¹ Riječ je o proračunskom iznosu kojime se baratalo u toku predsjedničke kampanje. “Obama’s ‘Green Deal’ Will Need to Pay for Itself”. Bloomberg, November 10, 2008. <http://www.bloomberg.com>

² Američka administracija odobrila je stimulativni paket za oporavak ekonomske uku-pnom iznosu od 789 mld US\$. Od tog iznosa, kako prenose mediji, 71 mld US\$ utrošila bi se izravno u investicije i poticaje industriji, dok bi dodanih 20 mld US\$ bilo na-

mijenjeno poreznim olakšicama (“A Global Green Deal”. The Nation. February 25, 2009. (<http://www.thenation.com/doc/20090316/hertsgaard>). Uvidom u službenu objavu o trošenju stimulativnog paketa Predstavničkog doma SAD-a od 13.02.2009. dolazimo, međutim, da podataka od 35 mld US\$ kojem se može pribrojiti još 18,8 mld US\$ namijenjenih zaštiti voda i okoliša (The American Recovery and Reinvestment Bill. <http://appropriations.house.gov/pdf/PressSummary02-13-09.pdf>).

³ “Testimony of mr. Rob Bradley, Director, International Climate Policy Initiative”. World Resources Institute, March 10, 2009. http://pdf.wri.org/rob_bradley_testimony_helsinki_commission.pdf

⁴ Employment Situation Summary. United States Department of Labor, November 6, 2009. <http://www.bls.gov/news.release/empsit.nr0.htm>

⁵ Financial Times, “Feeling the heat”. June 2, 2009.

⁶ The New York Times, “Dark Days for Green Energy”. February 4, 2009.

⁷ Poslovni dnevnik, “Bankari i trgovci okreću leđa struji”. 27/28 ožujak, 2009.

⁸ Financial Times, “Feeling the heat”. June 2, 2009.

⁹ Financial Times, “Carbon prices hit by economic crisis”. December 7, 2008. Cijena na dan 20. 11. 2009. bila je 13,07 € po toni.

donesu za sve obvezujuća pravila igre, industrija nije spremna djelovati samostalno i napamet. Prema nedavnoj izjavi predsjedatelja grupe *Combat Climate Change*, koja obuhvaća British Petroleum, Unilever, General Electric i još šezdesetak velikih multinacionalnih kompanija, industrija će ući u potrebne investicije tek kada se na globalnom političkom planu postigne obvezujući sporazum i doneše odgovarajuća legislativa¹⁰.

Vlade vodećih ekonomija svijeta nisu, međutim, okljevale da u svrhu očuvanja radnih mesta pomognu tradicionalnim emitentima stakleničkih plinova poput automobilske industrije, i to pod krinkom da time pomažu u "borbi" protiv klimatskih promjena. Tako su neke zemlje poput Njemačke, Italije, Francuske i Kine pokrenule kampanje poticanja potrošača da zamijene svoja stara vozila novima ne bi li tako potaknule svoju posustalu automobilsku industriju. Njemačka je primjerice ponudila novčani poticaj u iznosu od 2.500 eura za zamjenu vozila starijih od devet godina novima, i u vrlo kratko vrijeme u tu svrhu potrošila 5 milijardi eura iz državnog proračuna. Ispod privida da se time postižu pozitivni efekti za okoliš i u potrošnji energije (nova vozila bi u načelu trebala imati manje emisije CO₂ i nižu potrošnju goriva) nalazi se u stvari nastojanje da se sačuvaju radna mjesta u automobilskoj industriji i potakne potrošnja, a time i ekonomski rast. Učinak tog političkog poteza je na granici apsurda: kao što je dobro primjetio urediški komentar *Financial Times*-a, vlade ne bi trebale poticati uništavanje starijih proizvoda samo zato da bi povećale potražnju za novima¹¹ i to, dodajmo, u okviru iste tehnologije zasnovane na nafti. S gledišta potrošnje prirodnih resursa i potrošnje energije taj potez je ne samo konceptualno besmislen, već proizvodi i neto štetu jer ubrzava protok materijala i energije, i to za pokrivanje već zadovoljenih potreba (osobni transport) stanovništva.

još ni iz daleka nisu svjesni donosioci političkih odluka. Uzimo na primjer višegodišnji politički pritisak koji je Europska komisija vršila među članicama EU u smjeru cijepanja i privatizacije elektroenergetskog sektora; glavni motiv tih značajnih vlasničkih i institucionalnih promjena predstavljen je kao povećanje konkurenčije na tržištu električne energije radi smanjenja cijena za sve potrošače. Iako je jasno da niže cijene neće poticati investicije u alternativne izvore energije niti energetsku efikasnost u proizvodnji, na tome se sve do nedavno ustrajalo, čini se pod velom još jedne od suvremenih zabluda – neoliberalne ideologije¹².

Na sličan način s olakšanjem je dočekano smanjenje cijena nafte u svijetu, i to upravo u trenutku kada su građani u SAD-u i EU počeli mijenjati svoje vozačke navike i preferencije u odabiru vozila te sve više koristiti javni prijevoz. Prema German Institute of Economic Research (DIW), znatno sniženje cijene energije imalo je učinak finansijskog rasterećenja privrede i kućanstava u Njemačkoj između 25 i 30 milijardi eura¹³. U SAD-u je zabilježen najbrži pad cijena benzina na crpkama u povijesti¹⁴: nakon što je dosegla svoj vrhunac od 4,11 \$ u srpnju 2008., cijena galona pala je na svega 2,99 \$ (20. listopada 2008.) – čitavih 28% u samo četiri mjeseca. Taj nagli i značajan pad cijena energije odasla je konfuzne signale kako potrošačima tako i proizvodjacima vozila. I ovdje je država propustila putem fiskalne intervencije, povećanjem poreza stabilizirati cijenu goriva na razini koja stimulira proizvodače i potrošače da promijene smjer. Naiime, procjenjuje se da bi cijena nafte trebala biti na razini od 150 \$ po barelu kako bi se potaknule i zadržale radikalne promjene u sferi potrošnje i proizvodnje¹⁵. To u fazi recesije predstavlja prevelik izazov za državu od koje se očekuje da što prije vrati ekonomiju u fazu uzleta.

PROMJENA SVJETONAZORA

Iako Green New Deal predstavlja primjer koji upućuje na pozitivne promjene, za sada se može zaključiti da država neće iskoristiti ovu recesiju kao priliku za otvaranje sistemskog procesa prilagodbe ekonomije na ograničenja koja proizlaze iz ekosustava i neobnovljivih izvora energije te izazova zbog mogućih klimatskih promjena. Za korjenite promjene potrebna je prilično radikalna promjena postojećeg svjetonazora te napuštanje paradigmе neograničenog materijalnog rasta ekonomija, ponajprije kod onih najrazvijenijih¹⁶. Uz drugačiji svjetonazor koji bi, između ostalog, trebao uvažavati i intrinzičnu vrijednost bioraznolikosti, otvorio bi se prostor za nužne institucionalne promjene koje bi izmijenile dosadašnji način proizvodnje i potrošnje. U kontekstu novog institucionalnog okvira te visokih cijena fosilnih goriva moglo bi se očekivati da tržište, u sinergiji s vladinim intervencijama, dovede do potrebnog zaokreta od sadašnje neodržive prema "zelenoj" ekonomiji.

12 Matutinović, I. i Stanić, Z. 2002. "Privatizacija elektroenergetskog sustava u Hrvatskoj – razvojni iskorak ili zabluda neo-liberalne ideologije?" *Ekonomski pregled* (53), 11-12, str. 1030-1047.

13 GfK Group Press Release: Consumption crisis? February 2, 2009.

14 Reuters. "U.S. gasoline price marks biggest drop ever: survey". Oct 12, 2008.

15 Cambridge Energy Research Associates, 2006. *Why the "Peak Oil" Theory Falls Down - Myths, Legends, and the Future of Oil Resources*. CERA.

16 Matutinović, I. 2007. "An Institutional Approach to Sustainability: a Historical Interplay of Worldviews, Institutions and Technology". *Journal of Economic Issues*, Vol XLI, No.4, 1109-1137.

S olakšanjem je dočekano smanjenje cijena nafte u svijetu, i to upravo u trenutku kada su građani u SAD-u i EU počeli mijenjati svoje vozačke navike i preferencije u odabiru vozila te sve više koristiti javni prijevoz. I ovdje je država propustila putem fiskalne intervencije stabilizirati cijenu goriva na razini koja stimulira proizvodače i potrošače da promijene smjer

CIJENA ENERGIJE – NUŽAN ELEMENT POLITIKE ZAOKRETA

Otvaranje procesa sinergije između ekoloških zahtjeva i ekonomskih interesa, iako neizvjesno, nije a priori nemoguće. Da bi se takav sinergijski proces omogućilo, potrebljeno je stvoriti određene preduvjete, odnosno odbaciti neke čvrsto ukorijenjene zablude. Prije svega treba biti jasno da nije moguće ostvariti stabilizaciju ili smanjenje emisija stakleničnih plinova, smanjiti ovisnost o fosilnim gorivima, stabilizirati svjetsku potrošnju energije, te povećati udio obnovljivih izvora energije u potrošnji u okruženju *niskih cijena energije, a napose nafte*. Te činjenice

10 "Business coalition calls for CO₂ treaty". *Financial Times*, 22.11.2009.

11 *Financial Times*, "Crushing problems". 14 April, 2009. Da je taj novac primjerice bio potrošen za poticaj kupnje novog Teslinog automobila koji je u cijelosti na električni pogon i bez uvjeta uništavanja starih vozila, poticaj bi donekle imao smisla.

što je prethodilo konferenciji
u Kopenhagenu

stakleničke emisije i političke igre

Omer Rak*

Globalno gledano, radi se o golemom koraku za budućnost čovječanstva, možda i većem od onog koji je svojedobno objavio Neil Armstrong, skakući po pijesku Zemljinog satelita. Globalno zagrijavanje otvara i temeljeno pitanje našeg opstanka ili nestanka, kako je to onim sudbonosnim veznikom 'ili', gle čuda!, artikulirao jedan danski kraljević na zidinama tamošnje tvrđe u Elsinoru

Globalno gledano, radi se o golemom koraku za budućnost čovječanstva, možda i većem od onog koji je svojedobno objavio Neil Armstrong, skakući po pijesku Zemljinog satelita. Dok iščekujemo neizvjestan rasplet u danskoj metropoli, možda uistinu ne bi bilo loše još jednom 'utvrditi gradivo' glede nekoliko notornih činjenica vezanih uz globalno zagrijavanje. Ono također otvara i temeljeno pitanje našeg opstanka ili nestanka, što je stvar apsolutno dramatične naravi, kako je to onim sudbonosnim veznikom 'ili', gle čuda!, artikulirao jedan danski kraljević na zidinama tamošnje tvrđe u Elsinoru, a nekoliko stoljeća poslije njega čak dvostrukim 'ili-ili', dvjema alternativama koje se medusobno isključuju, i prvi egzistencijalistički mislilac, Danac iz Kopenhagena, naravno. Konferencija u Kopenhagenu, prosinac 2009.: ili čemo se dogоворити, ili...

Dogovaranje je počelo na konferenciji u Rio de Janeiru 1992., gdje je pokrenut proces ograničavanja ispuštanja ugljičnog dioksida u atmosferu, kako bi se ublažilo globalno zatopljenje i njegove posljedice na klimu. Sporazum iz Kopenhagena trebao bi 2012. naslijediti Protokol iz Kyota (1997.), kojem ističe važenje. Iako je tadašnji američki predsjednik Bill Clinton, kao čelnik čovjek zemlje koja je uz Kinu najveći globalni onečišćivač, potpisao Protokol, SAD nisu nikada ratificirale Protokol iz Kyota. Bivši US-predsjednik George W. Bush branio je to tvrdnjom da bi stavljanje potpisa na taj dokument značilo brodolom za njihovu privredu, ali i činjenicom da zemlje koje je on nazvao 'velikim zagadivačima', Kina i Indija, nisu uključene u taj sporazum o redukciji opasnih emisija.

POTREBE OPSTANKA, POLITIČKI I EKONOMSKI INTERESI

Kako god, američki je Senat otpočetka bio protiv što je, s jedne strane, bilo infantilno iživljavanje s pozicije unilateralne moći nad ostatom 'krotkoga' svijeta koji je potpisao i ratificirao, dok je s druge takav razvoj situacije predstavljao najveću slabost prvoga globalnog režima kontrole emisije stakleničkih plinova koji je protokolom uspostavljen, pa je brojnim dobromanjernim aktivistima diljem svijeta zbog ponašanje SAD-a ubrizgana doza defetizma izravno u srce. Sumnja u iskrenost velikih svjetskih igrača-zagadivača ostala je živom i danas, na domak Kopenhagena, pa brojni među njima već sada sa skepsom gledaju na Obaminih 17 posto i njegov poziv koji bi trebao uslijediti na kopenhagenskoj konferenciji za prihvatanje pravno obvezujućeg međunarodnog sporazuma, što bi trebao biti dovršen između lipnja i prosinca 2010. Poučeni dosadašnjim lošim iskustvom, zapravo hipokrizijom potpisnika i nepotpisnika naprijed kazanog Protokola, zeleni aktivisti drže se one drevne Laokontove izreke: Bojim se Danajaca i kada darove nose. S debelim razlogom, rekli bismo.

Razina ugljičnog dioksida prije industrijske revolucije bila je oko 280 ppm ('parts per million'). Sada iznosi 386 ppm i raste 2-3 ppm svake godine. Dodaju li se tomu drugi staklenički plinovi, poput metana, ukupna razina u atmosferi, poznata pod imenom ekvivalent ugljičnog dioksida, približava se 440 ppm.

Unatoč činjenici da prirodni faktori poput sunčevih mijena i snažnih vulkanskih erupcija jesu zagrijavali i hladili naš planet u prošlosti, njihovim se efektima ne može objasniti ubrzano zagrijavanje koje čutimo danas, nego ponajprije pojačanim efektom staklenika uzrok kojega su visoke koncentracije plinova koji ne propuštaju toplinu u atmosferu. Ugljični dioksid glavni je staklenički plin proizведен ljudskom aktivnošću, izgaranjem fosilnih goriva – nafta, plina i ugljena.

Klimatolozi su uvjereni da svijet mora zaustaviti rast emisije stakleničkih plinova što je prije moguće. Da bi se zagrijavanje zadržalo na prosječnoj temperaturi nižoj za dva stupnja Celzijusa, potrebno je smanjiti emisiju za oko 25 do 40 posto u odnosu na razinu iz 1990. godine, a smanjivanje bi trebalo ići i do 80, pa i 95 posto do 2050. godine. Najveći dio ponuda koje su do sada stavljene na stol značajno su ispod tih zacrtanih garabita.

Visoko industrijalizirane zemlje poput SAD-a, Velike Britanije, Japana i nekih drugih zemalja emitiraju najviše ugljika *per capita*, pa su zato i najviše odgovorni. Ograničavanje iznimno velikog povećanja emisija rastućih ekonomija poput indijske ili kineske znači zauzdavanje razvoja tih naroda. Usprkos takvim emisijama, gleda li se koliko toga otpada po osobi, situacija nije alarmantna. Između ostalog i zbog toga što, primjerice, još i danas oko 400 milijuna Indijaca živi bez električne energije. Zato i Kina i Indija zahtijevaju nastavak onečišćenja za još neko vrijeme dok ne poboljšaju uvjete života svojih građana.

Nakon što je objavljena odluka o kineskom smanjenju emisije stakleničkih plinova, objašnjeno je da će do rečenog smanjenja doći boljim korištenjem rezultata istraživanja i razvoja, čišćom tehnologijom zasnovanom na ugljenu, nuklearnom energijom i poboljšanim transportnim sustavom. Porezni zakoni i ostale uredbe bit će regulirani tako da podupru i potaknu energijsku efikasnost. Poslovna kineska praktičnost na taj način želi postići dva cilja: prvi je drastično povećati energijsku efikasnost služeći se 'pametnim' načinom, dok se drugi tiče masovnog razvoja obnovljivih energija što će, nesumnjivo, doprinijeti smanjenju kineske ovisnosti o ugljenu. Ali kao i svuda drugdje, zelene političke mjere su jedna stvar; druga je način na koji će njihova implementacija zaživjeti na lokalnim razinama.

© Christian Åslund / Greenpeace

Da se dobar glas daleko čuje potvrdio je i indijski ministar za očuvanje okoliša Jairam Ramesh, kojega je vijest o spremnosti Kine da ograniči emisiju stakleničkih plinova ponukala reći da je "Kina poslala Indiji svojevrstan signal za budenje" te da bi sada trebali "razmisliti o strategiji koja se odnosi na klimatske promjene kako bismo izbjegli da na konferenciji o klimi u Kopnhagenu budemo izolirani".

PROMJENE KLIME DUGOROČNO PROTIV EKONOMSKIH INTERESA

Klimatske promjene ne tiču se samo i isključivo klime, daleko od toga. Zanemarivanje njihova značaja postupno će naštetići i ekonomskom rastu, uvjereni su u "Sternovom pregledu ekonomike klimatskih promjena" ('The Stern Review on the Economics of Climate Change'), voluminoznom izvještaju iz 2006., što ga je izradio ekonomist Nicholas Stern za britansku vladu, u kojemu se raspravlja o efektu globalnog zagrijavanja na svjetsku ekonomiju. Sukladno mišljenju iznesenom u tomu izvještaju, naše bi djelovanje u nekoliko sljedećih desetljeća moglo biti glavnim uzrokom poremećaja ekonomskih i društvenih aktivnosti kasnije u ovom stoljeću, ali i u sljedećem, prema intenzitetu nalik onima koje povezujemo s velikim ratovima i ekonomskom depresijom iz prve polovine 20. stoljeća. Zvuči nelagodno, ali činjenice govore u prilog tomu da će biti teško ili gotovo nemoguće preinaciti te promjene. Stoga, latiti se ozbiljno posla oko klimatskih promjena znači ujedno i raditi na strategiji rasta za duže razdoblje i to na način da te aktivnosti ne osuđete aspiracije za rast ni bogatih ni siromašnih zemalja. Krene li se ranije s tim, manje će koštati.

Jesu li ti zaključci Sternova pregleda bili na umu britanskoga premijera Gordona Browna, koji je, govoreći nedavno o pri-premama za konferenciju u glavnom gradu Danske, kazao da u Kopnhagenu neće doći do sporazuma sve dok se ne riješi pitanje financiranja. Prema njemu, financijska pitanja razrješuju sposobnost siromašnih zemalja da postanu dijelom 'klimatske inicijative', jer samo novčanom pomoći moći će učiniti velike promjene oko transfera njihove energije u odnosu na redukciju ugljika. Brown je zajedno s ostalim glavešinama EU nudio ute-

meljenje fonda vrijednog 100 milijardi eura do 2020. godine jer će, prema predviđanjima, 90 posto emisije stakleničkih plinova u budućnosti dolaziti iz zemalja u razvoju. "Zato mi imamo plan kako na pravi način smanjiti njihove emisije", uzviknuo je na koncu gotovo mesijanski.

Kada se već naveliko mlatara sumama novca poput one Brownove, usporedbe radi sam, spomenimo da je SAD ulupao do sada u ratove u Iraku i Afganistanu i antiterorističku borbu (što god to bilo) ni manje ni više nego 915 milijardi američkih dolara. Do konca sljedeće fiskalne 2010. godine očekuje se da će taj iznos narasti do 1,08 bilijuna dolara. Može li se uopće zamisliti koliko bi, da nije bio namijenjen 'širenju demokracije' i 'borbi protiv terorizma', taj novac pripomogao rješenju pitanja koja će doći na stol u Kopnhagenu? Jasno, ne može.

Visoko industrijalizirane zemlje emitiraju najviše ugljika *per capita*. Ograničavanje iznimno velikog povećanja emisija rastućih ekonomija poput indijske ili kineske znači zauzdavanje razvoja tih naroda, dok još i danas oko 400 milijuna Indijaca živi bez električne energije

Bilo bi potrebno čudo da se postigne trijumf u Kopnhagenu, piše Damian Carrington, analitičar britanskoga *Guardiana*. Mogao bi ga potaknuti predsjednik Barack Obama, ali teško je povjerovati u to. Najvjerojatnije, sve će strane ostati na riječima, a sporazum će se ratificirati 2010. Dogodi li se potpuni fijasko konferencije, zaključuje Carrington, dvadeset godina pregovaranja otišlo bi u vjetar, a svijet bi ostao nezaštićen od devastacije globalnog zagrijavanja. Doista, čudo nam je potrebno u Kopnhagenu.

objavljen izvještaj "the copenhagen diagnosis"

o posljednjim spoznajama klimatologije

priredio i preveo Zoran Oštrić

Grupa znanstvenika objavila je izvještaj *The Copenhagen Diagnosis, 2009: Updating the world on the Latest Climate Science* (<http://www.copenhagendiagnosis.org/>). S obzirom na značaj tog dokumenta, donosimo objašnjenje, te prevod *Sažetka (Executive Summary)*.

Prošlo je više od tri godine otkad je završen osnovni tekst *Četvrtog izvještaja Međunarodnog panela o promjenama klime* (IPCC AR 4). Slijedeći izvještaj pojavit će se 2013. U međuvremenu su publicirane stotine radova o temama koje se tiču promjena klime i ljudskog utjecaja. Ovaj izvještaj sintetizira rezultate klimatologije, značajne za donošenje političkih odluka, u posljednje tri godine. Pripremljen je kao priručnik za sudionike konferencije u Kopenhagenu, medije i javnost.

Izvještaj pokriva grupu tema na kojima je radila Radna grupa 1 IPCC-a, "Fizikalno-znanstvene osnove" (Physical Science Basis). Obradeni su znanstveni rezultati objavljeni u recenziranim časopisima i knjigama. Autori su pretežno raniji vodeći autori IPCC.

SAŽETAK

Najvažniji zaključci nedavnih istraživanja promjena klime su:

Brzi rast emisija stakleničkih plinova: Globalne emisije ugljičnog dioksida iz fosilnih goriva u 2008. bile su 40 posto više nego 1990. Čak i ako globalne emisije budu stabilizirane na današnjem nivou, samo 20 godina takvih emisija daje 25 posto vjerojatnosti da će zagrijavanje premašiti dva stupnja Celzijusa. Čak i ako veličina emisija poslije 2030. godine padne na nulu, svaka godina odgadanja akcije povećava šanse da porast temperature premaši dva stupnja.

Aktualne globalne temperature ukazuju na zagrijavanje izazvano ljudskom aktivnošću: Tijekom posljednjih 25 godina temperature su rasle stopom od 0,19 stupnjeva Celzijusa na desetljeće, što se dobro slaže s predviđanjima zasnovanima na porastu stakleničkih plinova. Čak i tijekom proteklog desetlje-

ća, usprkos opadanju sunčeve aktivnosti, trend zagrijavanja se nastavio. Prirodne, kratkoročne fluktuacije se pojavljuju kao i obično, ali nema značajnih promjena u osnovnom trendu zagrijavanja.

Ubrzano otapanje ledenih pokrova, ledenjaka i ledenih kapa: Brojna satelitska i površinska mjerjenja pokazuju, bez dvojumica, da kako grenlandski tako i antarktički ledeni pokrov ubrzano gubi masu. Topljenje ledenjaka i ledenih kapa u drugim dijelovima svijeta također je ubrzano od 1990.

Ubrzano nestajanje ledenog pokrova na moru Arktika: Ljetno otapanje ledenog pokrova na arktičkom moru ubrzava se mnogo brže nego što predviđaju klimatski modeli. Površina ljetnog ledenog pokrova tijekom 2007.-2009. bila je oko 40 posto manja nego što u prosjeku predviđaju klimatski modeli korišteni u Četvrtom izvještaju IPCC.

Porast razine mora bio je podcijenjen: Sateliti pokazuju veliki prosječni porast razine mora (3,4 milimetra godišnje u posljednjih 15 godina), što je 80% više od posljednjih predviđanja IPCC. Ovo ubrzanje je konzistentno s udvostručenjem primosa od topljenja ledenjaka, ledenih kapa i ledenih pokrivača Grenlanda i zapadnog Antarktika.

Revidiranje predviđanja razine mora: Vjerojatno je da će do 2100. godine globalna razina mora porasti najmanje dvostruko u odnosu na projekcije Radne grupe 1 u Četvrtom izvještaju IPCC. Ako se emisije ne smanje, može znatno premašiti jedan metar. Gornja granica je bila procijenjena na dva metra povećanja do 2100. Razina mora nastaviti će rasti stoljećima nakon što globalna temperatura bude stabilizirana, pa trebamo očekivati rast od nekoliko metara u sljedećih nekoliko stoljeća.

Odgadanje akcije donosi rizik nepovratne štete: Ako se tijekom ovoga stoljeća zagrijavanje nastavi na način "business-as-usual", to bi moglo izazvati nagle ili nepovratne promjene u niz osjetljivih dijelova klimatskoga sustava (npr. kontinentalni ledeni pokrovi, amazonske prašume, zapadnoafrički monsuni i dr.). Promjene klime koje se sada zbivaju jako pojačavaju rizik da budu prekoračene kritične granice ("točke izvrstanja", "tipping points"). Zato bi čekanje na višu razinu znanstvene sigurnosti moglo značiti da će neke točke izvrstanja biti prekoračene prije nego što ih priznamo.

Preokret mora doći brzo: Ako želimo da globalno zagrijavanje bude ograničeno na maksimum od dva stupnja iznad predindustrijskih vrijednosti, globalne emisije trebale bi postići vrhunac između 2015. i 2020. g. i zatim naglo opadati. Da bi se klima stabilizirala, treba znatno prije kraja ovoga stoljeća ostvariti "dekarbonizirano" globalno društvo – u kojem bi emisije ugljičnog dioksida i drugih dugoživućih stakleničkih plinova bile svedene gotovo na nulu. Konkretnije, prosječne godišnje emisije po stanovniku trebale bi biti smanjene znatno ispod jedne metričke tone ugljičnog dioksida do 2050. To je 80 do 95% niže od emisija po stanovniku u razvijenim zemljama 2000. godine.

takozvani climategate: izmišljena afera

I u Hrvatskoj su je pojavili prikazi izmišljene afere, kojoj vatreni pobornici teze da ne treba činiti ništa u vezi s promjenama klime pokušavaju prišiti ime "Climategate".

© Christian Aslund / Greenpeace

Gorljivi poricatelji ("deniers") promjena klime provalili su u računalo Instituta za istraživanje promjena klime (CRU) Sveučilišta East Anglia, te na internet stavili gomilu "ukradenog" materijala. Iz više od tisuću e-mailova te stotine drugih dokumenata, izvučeno je desetak rečenica, koje se navode kao dokaz da su najugledniji klimatolozi "naštimali" podatke i onemogućavali tzv. "skeptike" u publiciranju njihovih rezultata.

Pogledajmo međutim što, nakon što su imali vremena za detaljnije proučavanje "dokaza", o tome pišu ugledni znanstveni časopisi *Nature* i *Science*.

Nature: "Pošteno čitanje e-mailova ne otkriva ništa u prilog teorije zavjere koje zastupaju poricatelji."

<http://www.nature.com/nature/journal/v462/n7273/full/462545a.html>

Na sajtu časopisa *Science* objavljeno je detaljno objašnjenje citata koji se navode kao sporni.

<http://blogs.sciencemag.org/scienceinsider/michael-mann-re.html>

Svjetska meteorološka organizacija je u Kopenhagenu 7. prosinca objavila svoj izvještaj: "Novi podaci (...) pokazuju da su posljednjih deset godina najtoplje desetljeće u 160 godina prikupljanja podataka."

<http://blogs.sciencemag.org/scienceinsider/2009/12/wmo-warming-dat.html>

Moćni lobiji, koji stoje iza poricatelja, financiraju izradu mnogih sumnjivih znanstvenih istraživanja, s tendencijom zaključka kakva im odgovara. Pročitajte recimo slijedeći tekst o jednom od tih ljudi: Right-Wing Billionaire Funding Swift Boat Campaign Against Global Warming Science

http://www.alternet.org/blogs/peek/144413/right-wing_billionaire_funding_swift_boat_campaign_against_global_warming_science

Kad radovi o takvim istraživanjima dodu na recenziju u časopise, pokazuju se da su sumnjive vrijednosti. A kad budu publicirani, oko njih se diže velika propaganda. Parcijalni rezultati čupaju se iz konteksta i prikazuju kao konačni dokaz, da su zaključci Svjetske meteorološke organizacije, Medunarodnog panela za klimatske promjene (IPCC) i drugih o stvarnosti klimatskih promjena i vrlo vjerojatnom ljudskom utjecaju pogrešni.

"Industrija poricanja nema interes utvrđivanje istine", piše znanstveni komentator britanskog "Guardiana" George Monbiot. Naprotiv, u posljednjih 20 godina mnogo je puta razotkrivena propaganda koju šire kompanije fosilnih goriva.

<http://www.monbiot.com/archives/2009/12/07/the-real-climate-scandal>

O toj temi su znanstvenici medusobno razgovarali. Postavilo se pitanje adekvatnosti postojećih procedura prethodne recenzije ("peer-review") radova za objavljivanje. "U svakom drugom području [loš rad] bi jednostavno bio ignoriran", kaže Gavin Schmidt s NASA-inog Goddard instituta za svemirske studije u New Yorku. "Problem je postalo to što je istraživanje klime postalo ekstremno politizirano, pa se svaki put kad neki besmislen rad bude objavljen u recentnom časopisu, počinje citirati preko svake mjere."

<http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=120846593>

Neki su zaključili da treba pooštiti kriterije i koordinirati napore u očuvanju znanstvenog digniteta. Drugi, ipak, čak i ako jesu uvjereni u stvarnost promjena klime, misle da se možda u toj brizi pretjeralo. Inače, i neki radovi koji tvrde da su moguće posljedice promjena klime još mnogo gore nego što je "konsenzus" odnosno većinsko mišljenje medu znanstvenicima, nisu bili objavljeni.

O promjenama u tijeku pogledajte npr. članak u časopisu *Scientific American* prije godinu dana: "Top 10 Places Already Affected by Climate Change"

<http://www.scientificamerican.com/slideshow.cfm?id=top-10-places-already-affected-by-climate-change>

O utjecaju promjena klime na Hrvatsku pogledajte *Izvješće UNDP o društvenom razvoju u Hrvatskoj za 2008*

<http://www.undp.hr/show.jsp?newscontainer=72228&page=52608&singlenewsid=103798>

Treba naglasiti da, zbog ogromne složenosti teme o kojoj je riječ, nije niti može biti *apsolutno sigurno* dokazano da je to tako. Čak i ako se Hrvatska pretvorи u Saharu, nećemo moći biti "apsolutno sigurni", da je ljudska aktivnost tome pridonijela.

Tu se međutim radi o *političkom izboru* načela: da li ćemo čekati apsolutno siguran dokaz (koji je zapravo načelno nemoguć), ili ćemo već na osnovu procjene da je neka velika nevolja moguća poduzeti neke mjere? Ovo potonje je "*princip predstrožnosti*" i evidentno odgovara "zdravom ljudskom razumu".

rano upozorenje:
deklaracije Globalnih zelenih

promjene klime – vrijeme za preobrazbu

4. maja 2008., São Paulo, Brazil

Mijenjanje klime i neodrživo korištenje ograničenih resursa konvergiraju u ovom prvom deceniju 21. stoljeća, postavljajući izazov čovječanstvu da preispita naš način života, jer ne možemo i dalje živjeti onkraj ekologiskih ograničenja Zemlje a istodobno izbjegći kolaps ljudske civilizacije zbog opasnih promjena klime i rata, gladi, siromaštva, uništavanja ekosistema i istrebljenja vrsta koji uz to idu.

Prema tome, suočeni sa smanjivanjem lako dostupnih rezervi nafte i plina, uz sve alarmantniju brzinu promjena klime i nedostatno djelovanje, posebice onih zemalja koje snose najveću odgovornost za emitiranje stakleničkih plinova, Globalni zeleni pozivaju međunarodnu zajednicu na pregovore u dobroj vjeri kako bi se osiguralo da se na COP¹ 17 u Kopenhagenu 2009. usuglasiti obvezatan i pravičan režim za globalno smanjivanje stakleničkih plinova, konzistentan s izbjegavanjem opasnog mijenjanja klime.

Globalni zeleni pozivaju međunarodnu zajednicu da proveđe mandat iz Balijsa

- građenjem na ključnim načelima i mehanizmima UNFCCC i Protokola iz Kyota, uzimajući u obzir zajedničke, ali diferencirane odgovornosti;
- postavljanjem rigoroznih kratko-, srednje- i dugoročnih ciljeva smanjivanja emisije konzistentnih s ograničavanjem globalnog povećanja temperature na manje od +2°C iznad predindustrijskih razina, primjereno uvažavajući rezultate znanosti o klimi objavljene nakon Četvrtog izvještaja o procjeni Međuvladinog panela o promjeni klime;
- zahtijevanjem smanjivanja **globalnih** emisija stakleničkih plinova za najmanje 60% do 2050. u usporedbi s razinom iz 1990.;
- primjenom obaveznih ciljnih vrijednosti za industrijalizirane zemlje te fer i razmjernih ciljnih vrijednosti za zemlje u razvoju, imajući istodobno u vidu mehanizme koji uzrokuju rast emisija u rastućim privredama;
- uključivanjem efektivnog i predvidivog financiranja adap-

tacija, poticaja obnove ekosistema i izbjegavanja uništavanja i degradacije šuma te smanjivanje emisija korištenjem zemlje;

- značajnim napretkom u smanjivanju ovisnosti o fosilnim gorivima te posjećivanjem prenosa i primjene tehnologije nuklearnih i nefosilnih goriva; i
- uključivanjem promicanja održivih poljoprivrednih postupaka.

Globalni zeleni drže da smanjivanje globalnih emisija ne smije dovesti do drugih prijetnji kao što su nuklearni rizici, uključujući nuklearnu proliferaciju, rizik da se teroristi domognu kontrole nad nuklearnom tehnologijom, ili rizike što ih donosi odlaganje nuklearnog otpada. Nuklearna energija mora ostati isključena iz mehanizama kojima je cilj promicanje smanjivanja unutar međunarodnog klimatskog okvira.

Nužno je promjenu klime priznati kao pitanje ljudskih prava i globalne pravičnosti, sa sigurnosnim implikacijama koje mogu ugroziti međunarodni mir. Globalni zeleni smatraju da je pronaalaženje pravičnog rješenja fundamentalno za uspjeh u međunarodnoj klimatskoj politici, te podržavaju princip ne samo ugovaranja emisija CO₂ nego i konvergiranja globalnih emisija per capita.

Globalni zeleni su uvjereni da je moguć svijet koji ne počiva na fosilnim gorivima ili nuklearnoj energiji. Da bi se to postiglo, nužno je za decenije koje dolaze otputiti se stazom obavezognog smanjivanja emisije kako bi se osiguralo investiranje u obnovljive energetske tehnologije koje štede energiju i efikasne su s resursima. Taj pomak prema održivoj energiji donijet će također i povećanje kvalitete života kako ljudi budu usvajali lokaliziranu proizvodnju hrane i potrošnju, smanjivali ovisnost o privatnim vozilima poboljšanjem opcija javnog prevoza, uvodili energetski efikasno gradevinsko projektiranje i kodekse, te preoblikovali urbano planiranje kako bi potakli pješačenje i kretanje biciklom kao oblike transporta.

Globalni zeleni smatraju imperativom da globalne emisije dosegnu vrhunac najkasnije 2015., te da nakon toga emisije stakleničkih plinova opadnu na razinu nižu od apsorpcijskog kapaciteta prirodnih spremnika, priznajući alarmantne dokaze u najnovijim znanstvenim spoznajama da se taj kapacitet smanjuje.

Industrijalizirane zemlje moraju na globalnoj razini igrati vodeću ulogu u rješavanju problema promjene klime. **Globalni zeleni pozivaju razvijene zemlje da se obavežu na domaće redukcije za najmanje 40% do 2020., a za najmanje 90% do 2050. u usporedbi s razinama 1990.** Da bi se postigla ta smanjenja, treba da

© Bas Beentjes / Greenpeace

bioraznovrsnost i klimatska kriza

4. maja 2008., São Paulo, Brazil

Ekologiska mudrost je temeljan princip Povelje Globalnih zelenih, a zaštita bioraznovrsnosti, raznovrsnosti života na zemlji, središnji je prioritet Zelenih.

Bioraznovrsni ekosistemi, posebice dume, imaju ključnu ulogu u smanjivanju emisija stakleničkih plinova i ublažavanju njihovih uplivâ, pa ipak su iz debate o klimi gotovo odsutni. To pogorjava globalnu krizu bioraznovrsnosti. Prirodni ekosistemi izravno trpe od uplivâ mijenjanja klime, ali i od pervertiranih uplivâ mjera koje bi se trebale suprotstavljati mijenjanju klime, na primjer krčenja prirodne vegetacije radi sadenja usjevâ za agro-gorivo.

Oceani pokrivaju gotovo 70% površine zemlje i prvenstvena im je uloga reguliranje temperature i održavanje ugljične ravnoteže zemlje. Obalne zone, područja prelaza između oceanâ i kontinenata, posjeduju najviše razine raznovrsnosti i biologijske produktivnosti na svijetu, kao i visoke razine endemičnosti. Nalaze se pod pritiskom sve većeg i većeg broja ljudi koji žive u priobalnim gradovima (očekuje se da će taj broj do 2050. dosegnuti 75% svjetskog stanovništva), industrijskog razvoja, te pre-tjerane eksploracije ribe i ostalih biologijskih resursa.

Preostali prirodni ekosistemi zemlje bitni su za reguliranje klime i održavanje nastanjivosti planeta. Osobito su vrijedne velike, prirodne šume: one su stabilna, samoobnovljiva, veoma široka spremišta ugljika, i nužno ih je zaštiti po svaku cijenu.

Uiščavanje šuma krčenjem i sjećom industrijskih razmjera, degradacija površina pod grmljem i travom te njihovo pretvaranje u pustinju, i proizvodnja agro-goriva u industrijskim razmjerima (usjevi, uključujući i sadnju stabala, namijenjeni proizvodnji energije) – sve to pridonosi mijenjanju klime. To još pogoršavaju emisije nastale raščićavanjem i degradacijom ostalih prirodnih ekosistema.

Emisije iz krčenja šuma, sjeće u industrijskim razmjerima te degradacije ekosistema čine barem 25% globalnog problema emisija. One iziskuju i 25% resursa i pozornosti.

Globalni zeleni odlučuju

1. Predložiti zajednički protokol u sklopu Konvencije o biologijskoj raznovrsnosti te Okvirne konvencije Ujedinjenih Nacija o promjeni klime: Protokol o bioraznovrsnosti i klimi, koji
 - a) priznaje povezanost između bioraznovrsnosti i mijenjanja klime, konkretno ulogu suhozemnih i oceanskih ekosistema u globalnom ciklusu ugljika, kritičnu ulogu velikih prirodnih šuma i pašnjaka u skladишtenju ugljika i zaštiti klime, te potrebu da se bioraznovrsnost zaštiti kao ključan odgovor na mijenjanje klime;
 - b) obavezuje potpisnice da sprječe postupke u okviru Konvencije o promjeni klime koje štetno djeluju na bioraznovrsnost;
 - c) uključuje prinudno provedive obaveze za (i) zaštitu

- postavimo kvantifikabilna ograničenja vadenja fosilnih goriva;
- ukinemo vladine subvencije za ugljen, naftu i prirodni plin;
- promičemo investiranje u obnovljivu energiju, održiv transport i energetsku produktivnost;
- promičemo tehnologische inovacije;
- usvojimo princip da zagadivač plaća.

Hitno i strogo treba rješavati problem uništavanja i degradacije šuma, u svim šumama, u okviru medunarodne politike klime. Globalni zeleni pozivaju na hitno postizanje sporazuma radi razvijanja efektivnih mjeri potpune evidencije ugljika, posebice da bi se predusrelo negativne uplove povezane s agro-gorivima i prelazom na monokulturne plantaže. Mjere koje se odnose na promjenu klime ne smiju biti na štetu bioraznovrsnosti, voda i prirode, nego ih treba planirati tako da zaštitom i obnovom unaprijede ove vrednote. Moraju poštovati prava lokalnih zajednica i biti fer prema zemljama u razvoju. Globalni zeleni pozivaju na integriranje djelovanja Konvencije o bioraznovrsnosti i UNFCCC tako da se razvije globalni sistem evidencije bioraznovrsnosti povezan s poboljšanim sistemima evidencije ugljika.

Priznajući da će čak i povišenje globalne prosječne temperature za dva posto (iznad predindustrijskih razina) prouzročiti velike ljudske patnje, Globalni zeleni insistiraju da medunarodni okvir politike klime također mora osigurati neovisno i predvidivo financiranje za pomoć ranjivih zemalja niskog dohotka da se prilagode već neizbjegnoj promjeni klime. To je posebice važno po tome što su upravo industrijske zemlje uvelike stvorile taj problem, a upravo zemlje u razvoju, koje su najmanje odgovorne za promjenu klime, trpe njene najznačajnije posljedice.

Globalni zeleni smatraju da geološka sekvestracija i sekverstracija oceana nisu tehnički provediva kratkoročna opcija za smanjivanje koncentracije ugljičnog dioksida u atmosferi. Investiranje u to sekvestriranje i ostale programe geo-inženjeringu skreće financiranje s dokazanih, održivih, dugoročnih rješenja obnovljive energije.

Globalni zeleni podržavaju Mechanizam čistog razvoja (CDM) kao sredstvo promicanje tehnologija pogodnih za klimu kao dopunu a ne zamjenu za domaće redukcije.

http://www.globalgreens.org/brazil2008/declarations/climate_change_time_for_transformation

- velikih prirodnih šuma i drugih ekosistema od krčenja i sječe industrijskih razmjera; te (ii) obnovu degradiranih ekosistema, kako bi se održala i poboljšala njihova životno važna uloga u skladištenju ugljika i smanjile emisije stakleničkih plinova;
- d) osniva vrlo širok globalni fond za bioraznovrsnost koji će lokalnim zajednicama i svim razinama vlasti pružati potporu u zaštiti, obnovi i vodenju prirodnih ekosistema kako bi se očuvala bioraznovrsnost, skladišto ugljik i poboljšalo upravljanje vodama.
2. Voditi kampanju da se prebijanje ugljičnih emisija isključi iz sistemâ trgovanja emisijskim pravima^{1*}, a u korist uspostave veoma širokog globalnog fonda za bioraznovrsnost. Taj bi fond crpio sredstva iz izvora koji uključuju neki udio u prihodima od programâ trgovanja emisijama i poreza na ugljik, te iz preusmjeravanja subvencija za fosilna goriva.
 3. Suprotstaviti se obaveznim ciljnim vrijednostima i subvencijama za agro-goriva, osim tamo gdje se može dokazati da je njihova proizvodnja pozitivna u odnosu na efekt staklenika, da ne utječe na bioraznovrsnost i u korištenju zemlje i vode ne konkurira proizvodnji hrane.
 4. Voditi kampanju za potpun obračun ugljika, odvojenim mjerljem emisija i upijanja, kao osnovu za određivanje upliva postupaka na klimu. Odbacujemo svaku pretpostavku da je industrijska sjeća u prirodnim šumama 'održiva' ili ugljično neutralna.
 5. Prioritet je provesti zaštitu šuma, osobito u Amazoniji. Uništavanje šuma ugrožava bioraznovrsnost, a ujedno istjeruje domorodački puk Amazonije s njihove zemlje. Zeleni će štititi prava urođeničkih zajednica koje žive u Amazoniji.
 6. Podržati u programima zadite duma i ekosistemâ prava urođeničkih naroda, žena i lokalnih zajednica.
 7. Voditi kampanju protiv ilegalne i neodržive sjeće (i) zabranom uvoza tropskog drveta, osim uz certifikat Savjeta uprave šuma² i (ii) provođenjem postupaka protiv korupcije.
 8. Raditi za održiv turizam koji daje ekonomske poticaje za čuvanje i zadtitu ekosistemâ i kulture, te stvara dohodak za lokalne zajednice.
 9. Voditi kampanju za efektivno djelovanje vlasti na nacionalnoj i internacionalnoj razini za zadtitu oceanâ i njihove bioraznovrsnosti.
 10. Promovirati organsku, raznovrsnu i od GMO-a slobodnu poljoprivredu te oblike upravljanja zemljишtem koji čuvaju ugljik kako bi se poboljšalo zdravlje agro-ekosistema i njihovo bogatstvo ugljikom.
 11. Priznati da uzgoj životinja za hranu, uništavanjem šuma i proizvodnjom metana, značajno pridonosi gubljenju bioraznovrsnosti i mijenjanju klime.
 12. Podržati dobrovoljne prijeboje ugljika na osnovi obnove prirodnih ekosistema te kulturnu i korektivnu sadnju koja uživa stalnu pravno provedivu zaštitu.

http://www.globalgreens.org/brazil2008/declarations/biodiversity_climate_crisis

s engleskoga preveo Srdan Dvornik

okoliš i ljudska prava

stanje ljudskih prava u oblasti okoliša i održivog razvoja u Bosni i Hercegovini

Branka Inić*

Kako se ostvaruje zaštita okoliša kao ljudsko pravo – prema nalazima Helsinskih komiteta za ljudska prava u Bosni i Hercegovini? Krovni zakon o zaštiti okoliša i životne sredine nije donesen, a život entitetskih i kantonalnih zakona je uglavnom deklarativan

Helsinski komitet za ljudska prava BiH je, uz podršku Fondacije Heinrich Böll, proveo projekat monitoringa stanja ljudskih prava u oblasti okoliša i održivog razvoja u lokalnim sredinama: Jajce, Srebrenica, Zenica, Jablanica, Mostar (Prenj, Čvrsnica, Čabulje), Bihać, Bosanska Krupa i Bužim.

Cilj monitoringa je bio da se u ovim lokalnim sredinama dobije procjena i ocjena lokalnih NVO, privrednih korporacija, lokalnih organa vlasti, zdravstvenih ustanova, o stanju okoliša i održivog razvoja u ovim sredinama, sa aspekta poštivanja ljudskih prava na zdravlje.

PRAVNI OSNOVI...

U pripremi za obilazak ovih lokalnih sredina stručni tim je, uvidom u domicilno zakonodavstvo koje prati ova prava, zapazio da Ustav BiH eksplicitno ne reguliše prava okoliša i životne sredine, i nije donesen krovni zakon o zaštiti okoliša i životne sredine. Navedena prava su regulisana prvenstveno zakonima samo na entitetском i kantonalnom nivou i u Distriktu Brčko.

Uz činjenicu da je postignut napredak u harmonizaciji domicilnog zakonodavstva sa zakonodavstvom Evropske Unije i da su doneseni ekološki akcioni planovi na državnom nivou, kao i na lokalnim nivoima, život entitetskih i kantonalnih zakona je uglavnom deklarativan.

Fokus stručnog tima je bio prvenstveno na primjeni direktiva Evropske Unije i na uključivanju tih direktiva u domicilno zakonodavstvo Bosne i Hercegovine, kao i na poštivanju instrumenata za zaštitu prava, uključujući i prava treće generacije, kao što su Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, Medunarodni ugovor o gradanskim i političkim pravima, Medunarodni pakt o ekonomskim, kulturnim i socijalnim pravima, Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, te Konvencija o pristupu informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu pravdi i okolišnim pitanjima (Aarhus 1998).

¹ treba, međutim, uzeti u obzir da Globalni zeleni podržavaju Mechanizam za čist razvoj (CDM) kao sredstvo promocije spram klime pogodnih tehnologija, kao dopunu, a ne nadomjestak za domaće smanjivanje emisija.

² Forest Stewardship Council

* pravna savjetnica HK BiH

I pored ratifikacionih dokumenata, na osnovu sagledavanja stanja ljudskih prava u sredinama koje su obuhvaćene ovim monitoringom, može se tvrditi da je stanje okoliša u svim sferama veoma nepovoljno i ima trend dalje devastacije, degradacije, pa i destrukcije.

... I REALNO STANJE

To se odnosi na sve sfere životne sredine (voda, atmosfera, vazduh, pedosfera, tlo ili zemljište), a naročito na hidro sferu.

Kvalitet većine vodotoka, uključujući izvorišna područja, vidno je narušen. Neka od njih su i izvan bilo kakve ekološke kategorije kvaliteta, odnosno boniteta voda. Mnogi vodotoci su kontaminirani, različitim hemijskim, biološkim i fekalnim agensima, pa predstavljaju opasnost za život flore, faune i ljudi.

Zbog intenzivnih procesa tranzicije i neprincipijelne privatizacije mnogih privrednih subjekata, pitanja okoliša nisu riješena već duži niz godina, a ni danas ne postoje indikatori koji ukazuju na značajnije iskorake prema rješavanju hroničnih ekoloških problema.

U mnogim navedenim područjima postoje indicije da je došlo do ilegalnog "skladištenja" opasnog otpada nepoznatog porijekla, količine i reaktivnosti (Srebrenica, Jajce, Zenica, Bužim).

Nažalost, ne postoji raspoloženje privrednih subjekata da se ovaj problem sanira na ekološki i zdravstveno prihvativ način, a ni lokalne zajednice nemaju moć i uticaj, pa ni interes da se aktivnije uključe u rješavanje ovih problema.

Bitno je istaći da je zagadenost zraka u porastu, zbog čega je u porastu i broj građana oboljelih od različitih oboljenja respiratornog i kardiovaskularnog sistema, kože, očiju, uključujući i teška patološka stanja, kao što je karcinom, smanjenje fertilitnosti – porast broja bračnih parova bez potomstva, te drugih kongenitalnih oboljenja.

U nekim predjelima, kao što je Srebrenica, postoji naglašen problem pristupa pitkoj i sigurnoj vodi. Većina školskih vodovoda sadrži fekalne bakterije, zbog čega voda nije već duži vremenski period za upotrebu, zbog čega su higijenski uvjeti svedeni na minimum.

U drugim predjelima, kao npr. Bužim, ne postoji gradska kanalizacija i potrebni kolektori, a vodom se građani snabdijevaju iz više vodovodnih sistema, od kojih većina nije pod odgovarajućom sanitarnom kontrolom.

Kada je riječ o odlaganju čvrstog otpada, uspostavljanju regionalnih deponija, te aktivnosti teku veoma sporo, i nedovoljno sinhronizованo (Bihać, Jablanica, Mostar, Srebrenica), a u nekim područjima uspostavljena lokalna deponija ne koristi se potrebnim kapacitetom.

Poseban problem kod deponija se javlja na relaciji Jablanica-Mostar, gdje nije uspostavljena deponija za odlaganje otpada životinjskog porijekla. U odnosu na ovaj problem inspekcijski organi nedovoljno postupaju, i njihova intervencija je izostala, čak i po službenoj dužnosti.

KO SU ODGOVORNI I ŠTA (NE) RADE

Inače nedovoljna aktivnost inspekcijskih službi u svim sredinama je evidentna, ali je evidentno i da te službe nisu popunjene u punom kapacitetu. Istovremeno, saradnja između različitih nivoa vlasti nije na potrebnoj razini, stavište, kantonalna ministarstva ne dobijaju od federalnih ministarstava informacije o poduzetim aktivnostima i mjerama u sprečavanju i unapredivanju elementarnih okolišnih prava građana.

Naime, adekvatno razvijen monitoring kvaliteta životne sredine nije osiguran (zrak, voda, zemljište, hrana i sl.), što rezultira time da nema pravovremenog i očiglednog izvještavanja o mjenjima (svakodnevna i vidljiva na displeju) i upozoravanja građana na stanje pojedinih dijelova okoliša, kako u pogledu vrste zagadivača, tako i njegove koncentracije, odnosno intenziteta, te o mjerama zaštite i dugoročnog upravljanja (Zenica).

Odnos lokalne zajednice prema ekološkim pitanjima nije na potrebnom nivou. Većina njih ne preduzima mјere, u skladu sa zakonima, za uspostavljanje sigurne životne sredine građana.

Takođe značajan broj lokalnih zajednica ne pokazuju ni minimum odgovornosti, neke nisu dovoljno ni svjesne problema, a i ne postoji dovoljna sinhronizacija u poduzetim aktivnostima, kako između njih i nevladinog sektora, tako i između lokalne zajednice i viših organa vlasti u sistemu odlučivanja i odgovornosti u vezi sa ekološkim pitanjima.

Na mnogim područjima je ustanovljeno teško zagađenje voda, tla i zraka, kao i neodgovarajuće odlaganje otpada. Ni lokalne zajednice ni privredna preduzeća ne pokazuju interes za ove probleme; institucije, prije svega inspekcija, ne djeluju prema svojim odgovornostima, a nisu ni adekvatno kadrovski ekipirane

Posebno se naglašava da pitanja iz oblasti ekologije i pravo građana na zdrav okoliš nisu u dovoljnoj mjeri transparentna, i građanin nije akter u kreiranju i donošenju odluka iz oblasti okoliša. To je evidentno i u onim situacijama koje se mogu nazvati "krizne situacije" (neispravnost vode za piće, zagadenost vazduha, ili neispravnost nekih životnih namirnica, i sl.) gdje građani pravovremeno ne dobijaju informacije.

Pitanje okoliša i životne sredine moraju i trebaju biti svakodnevno u žiži interesovanja svakog građanina, a shodno tomu i kreiranje odluka i političkih mјera i programa u zaštiti okoliša ne smiju biti samo ekskluzivno pravo vlasti, nego treba da imaju dimenziju prirodnog prava svakog građanina. U tom slučaju pitanja ekoloških prava bi bila zaštićena i promovisana.

Jasno je vidljivo da u BiH nadležnosti, a time i odgovornosti u oblasti okoliša, nisu precizno definisane između postojećih nivoa vlasti, čime je tako stvoren prostor neodgovornog ponašanja vlasti, ali i kompanija čija proizvodnja pripada tzv. "prljavoj" industriji, odnosno komunalnih preduzeća, neodgovornih pojedinaca i manjih firmi, koji ne snose nikakve sankcije.

Potrebno je posebno naglasiti da ne postoji dovoljna intersektoralna koordinacija i saradnja u prevenciji zagadivanja okoliša.

Institucionalni kapaciteti nisu dovoljno popunjeni, ali nisu ni izgrađeni za efikasan i transparentan rad vlasti, nedostaju stručnjaci profila tehničkih, ekonomskih i pravnih, a samim time i procesi dobijanja ekoloških dozvola su dugotrajni, što u krajnjem rezultatu znači da je upravljanje okolišem nepotpuno, i ne treba čuditi što smo svakodnevno svjedoci ekocida i devastacije svih prirodnih dobara.

Dakle, stepen zaštite i poštivanja prava treće generacije (pravo na zdrav život i okoliš) u narednom periodu za vlasti BiH će biti jedno od prioritetskih pitanja, kako bi se ispunili uvjeti za ulazak u euroatlantske integracije.

vijesti

Bosna i Hercegovina

PREDSTAVLJEN IZVJEŠTAJ EVROPSKE KOMISIJE O NAPRETKU BIH U 2009.

Brisel-Sarajevo, oktobar 2009. – U dijelu izvještaja koji se odnosi na zaštitu čovjekove okoline i energetiku, navodi se sljedeće:

Na planu životne sredine, pripreme BiH su i dalje u početnoj fazi. Bosna i Hercegovina treba osnažiti institucije za zaštitu životne sredine, pogotovo one na državnom nivou. Takođe je potrebno da podigne svijest o životnoj sredini u drugim sektorima. Uspostava usklađenog pravnog okvira za zaštitu životne sredine, osnivanje državne agencije za životnu sredinu, te funkcionalnog sistema nadzora životne sredine predstavljala bi značajan korak naprijed. Bosna i Hercegovina takođe treba pojačati svoje napore u pogledu obaveza koje proizlaze iz međunarodnih konvencija.

Na području energetike pripreme su počele, ali su i dalje u početnoj fazi. U toku izvještajnog perioda zabilježen je mali napredak, a zemlja zaostaje u ispunjavanju zahtjeva iz Ugovora o Energetskoj zajednici. Nedostatak saradnje i koordinacije između dvaju entiteta sprečava razvoj funkcionalnog energetskog tržišta i ugrožava poboljšanja u oblasti sigurnosti snabdijevanja. Od ključnog je značaja izrada sveobuhvatne energetske strategije, uključujući promociju energetske efikasnosti i energije iz obnovljivih izvora.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA U OBLASTI OKOLIŠA U BIH

Sarajevo, 29.10.2009. – Centar za ekologiju i energiju Tuzla prezentirao je u Sarajevu rezultate istraživanja u oblasti okoliša/životne sredine u BiH te drugim zemljama zapadnog Balkana. Istraživanje, provedeno od jula do septembra ove godine, obuhvatilo je ispitanike u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Makedoniji, Crnoj Gori, Kosovu i Srbiji, podijeljene u šest ciljnih grupa.

Ovo istraživanje pokazalo je da je tek 11% gradana pomenuih država zadovoljno kvalitetom okoliša/životne sredine. Predstavnici lokalne samouprave, NVO sektora i gradani ističu da su najveći problemi za okoliš/životnu sredinu na lokalnom nivou loše upravljanje otpadom, divlje deponije, zagadeni vodotoci i zagadenje zraka.

Predstavnici lokalne samouprave navode da je saobraćaj najveći zagadivač okoliša, a predstavnici nevladinog sektora i gradani smatraju da su to veliki proizvodači, domaćinstva, ali i sami gradani.

Gotovo 70% gradana u BiH, govoreći o mjerama koje bi dale najviše rezultata u zaštiti okoliša, predlažu oštro kažnjavanje zagadivača, edukativne programe i dosljedno inzistiranje na poštivanju zakona. Gradani cijelog regiona saglasni su da su kazne za zagadivače veoma blage i da se zakon ne primjenjuje u dovoljnoj mjeri.

Ispitanici u svim zemljama složni su i u tome da je zaštita životne sredine važna za proces pridruživanja Evropskoj Uniji. Kada je BiH u pitanju, 67,2% ispitanika u ovoj zemlji, ističe da je to pitanje izuzetno važno, njih 24,1% da je važno, a 8,6% ispitanika smatra da je riječ o važnom, ali ne i presudnom pitanju.

Treba istaknuti da se predstavnici zakonodavne i izvršne vlasti iz cijelog regiona slažu u mišljenju da izgradnja nuklearnih elektrana nije dobro rješenje za prevazilaženje energetske krize, te da je pitanje okoliša od izuzetnog značaja za proces pridruživanja Evropskoj Uniji.

izvor: www.ekologija.ba

PROJEKT UGRADNJE SISTEMA ZA ODSUMPORAVANJE DIMNIH GASOVA U RITE “UGLJEVIK”

Banja Luka 2. 11. 2009. – Ministar finansija Republike Srpske Aleksandar Džombić je 02. novembra 2009. godine, u ime Vlade RS-a, potpisao projektni ugovor s predstavnicima Japanske agencije za međunarodnu saradnju (JICA) i Elektroprivredom RS-a po projektu ugradnje sistema za odsumporavanje dimnih gasova u Rudniku i Termoelektrani “Ugljevik”.

Ukupna vrijednost projekta iznosi 15,9 milijardi jena, oko 117 miliona eura, od čega su oko 93 miliona eura kredit Vlade Japana putem Japanske agencije za međunarodnu saradnju (JICA), a oko 24 miliona eura sufinansiranje sredstvima RITE Ugljevik.

Realizacijom projekta će se doprinijeti poboljšanju zaštite životne sredine, kao i usaglašavanju sa ekološkim propisima Evropske Unije.

Zajam se odobrava uz godišnju kamatnu stopu od 0,55 posto, rok otplate je 30 godina (uključujući grace period od 10 godina), rekao je ministar Džombić i ocijenio da je riječ o projektu od kapitalnog značaja za RS.

Naredne godine planirano je raspisivanje tendera za izradu projektnе dokumentacije, završetak posla do kraja 2014. godine.

Potpisnici projektnog ugovora su i generalna direktorica Elektroprivrede RS-a Branislava Milekić i direktor RiTE Ugljevik Anto Gajić, a u ime Vlade Japana Sotoro Kurosava, koji je izrazio zadovoljstvo ovim poslom.

Pogoni Termoelektrane “Ugljevik” su zastarjeli te se koristi ugalj s visokim postotkom sumpordioksida koji ima malu toplotnu moć.

Termoelektrana “Ugljevik” emituje 25.000 mg/m³N sumpordioksida, što je prema standardima EU 60 puta više od dozvoljene emisije u iznosu 400 mg/m³N.

Očekuje se da će se kroz realizaciju ovog projekta smanjiti emisija sumpordioksida (S0₂) za 98,4 posto, dok će emisija prahne biti smanjena za 66,7 posto, što će u značajnoj mjeri doprinijeti poboljšanju životne sredine u Bosni i Hercegovini.

U ukupnoj proizvodnji električne energije u Republici Srpskoj udio Termoelektrane “Ugljevik” je oko 23 posto.

OPŠTINA KALINOVIK U SUSRET KAPITALNOM PROJEKTU IZGRADNJE HE ULOG NA NERETVI: UKUPNA VRIJEDNOST INVESTICIJE 100 MIL. EUR

Opština Kalinovik uskoro će uraditi regulacioni plan za područje u okolini mjesne zajednice Ulog, na kojem energetska kompanija EFT, kojoj je Vlada RS dodijelila koncesiju, planira izgradnju hidroelektrane na Neretvi.

Ovo je za “Fokus” potvrdila načelnica opštine Kalinovik, Milena Komlenović, ističući da će novim prostorno-planskim dokumentom biti obuhvaćeno cjelokupno područje od međuentitetske granice, pa uzvodno rijekom Neretvom, sve do mosta u mjestu Ulog.

“Optimisti smo i očekujemo da će realizacija ovog poduhvata donijeti konkretne efekte, posebno u segmentu zapošljavanja. Već i sama najava da će na Neretvi biti izgrađena velika hidroelektrana pobudila je svojevrstan pozitivan šok među stanovništvom

naše opštine i donijela određeni optimizam u pogledu perspektive ovog kraja, kazala je Komlenović. Ona se takođe nuda da će oživljavanjem ovog projekta u značajnoj mjeri biti zaustavljen i odliv mladog stanovništva iz Kalinovika.

Na osnovu prvobitne studije izvodljivosti kompanije EFT, hidroelektrana "Ulog" je koncipirana kao klasično derivaciono postrojenje, koje će sačinjavati dva agregata instalisane snage 35 megavata, koji će godišnje moći da proizvode blizu 80 gigavat-časova električne energije.

Ukupna vrijednost planirane investicije jeste oko 100 miliona eura, a pored izgradnje samog objekta, projektom je predviđena i izgradnja saobraćajnice i 110-kilovoltнog dalekovoda od HE "Ulog" do TS Kalinovik. Prema najavama, cijeli projekat biće sproveden u skladu s direktivama EU o zaštiti životne sredine, a po planiranoj dinamici, probno puštanje postrojenja u rad očekuje se tokom 2013. godine.

http://www.zeleni-neretva.ba/index.php?option=com_content&task=view&id=164&Itemid=1

FERK: POVEĆAN POSTOTAK UDJELA OBNOVLJIVIH IZVORA U UKUPNOJ POTROŠNJI ELEKTRIČNE ENERGIJE U FBIH

5. 11. 2009. – Regulatorna komisija za električnu energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine (FERK) je na sjednici održanoj 5. novembra 2009. godine u Mostaru razmatrala i izdala dvije dozvole za djelatnost proizvodnje električne energije, i to poduzeću "MIMS" d.o.o. Sarajevo za proizvodnju električne energije iz male hidroelektrane "Čemernica" na istoimenoj rijeci u općini Pale-Prača te poduzeću "GRID" d.o.o. Sarajevo za proizvodnju električne energije iz male hidroelektrane "Mujada" na Prusačkoj rijeci u općini Donji Vakuf.

Izgradnjom navedenih elektrana povećan je postotak udjela obnovljivih izvora u ukupnoj potrošnji električne energije u Federaciji, što predstavlja pozitivne pomake ka ispunjenju uvjeta iz Sporazuma o uspostavi Energetske zajednice, koji je potpisala BiH.

FERK je na redovitoj sjednici usvojio i Obavijest za javnost o podnesenom zahtjevu za izdavanje prethodne dozvole za izgradnju prve vjetroelektrane u BiH "Moštare 1" u općini Visoko, podnositelja zahtjeva "Suša-Commerce" d.o.o. Visoko te Obavijest za javnost o podnesenom zahtjevu za izdavanje dozvole za rad – licence za djelatnost opskrbe električnom energijom drugog reda podnositelja zahtjeva "RE Energija" d.o.o. Sarajevo.

izvor: Fena

AUSTRIJSKE KOMPANIJE "ALPINE" I "SWIETELSKY" DOBILE POSAO VRIJEDAN 85 MIL. EUR ZA IZGRADNJU BRZIH PRUGA U BIH

7. 11. 2009. – Austrijske kompanije "Alpine" i "Swietelsky" dobile su veliki posao izgradnje 165 kilometara brzih pruga u BiH u vrijednosti od oko 85 miliona eura, potvrđeno je u "BH. željezničkoj javnoj korporaciji" (BHŽJK). Dragan Čalović, direktor Jedinice za sprovodenje projekata u BHŽJK, kazao je da je zajednička firma "Alpine – Swietelsky" pobijedila na tenderu na kojem je učestvovalo još šest inostranih građevinskih kompanija. Posao podrazumijeva potpuni remont pruga na dionicama Konjic – Raška Gora – Čapljina u FBiH u dužini 99 kilometara i Kostajnica kod Doboja – Jošavka kod Čelinca u RS u dužini od 66 kilometara. Radi se o postavljanju novih pruga do 2012. godine, na kojima će vozovi moći saobraćati brzinama do 120 kilometara na čas, odnosno dvostruko brže od postojećeg projekta.

Nikola Pilipović, direktor kancelarije "Alpine" u BiH, kazao je da će ta kompanija s pripremnim radovima početi odmah nakon potpisivanja ugovora, da bi u rekonstrukciju pruga ušli do početka iduće i projekat okončali do januara 2012. godine. Broj angažovanih građevinskih radnika biće utvrđen nakon potpisivanja ugovora, a već je poznato da će željezničke kompanije u BiH u tom projektu ostvariti značajan prihod kroz prevoz oko 1,5 miliona tona raznih materijala. Radi se o rekonstrukciji pruga po evropskim standardima TER, koji podrazumijevaju ugradnju betonskih pragova tipa E60 umjesto drvenih, te tucanika eruptivnog porijekla, umjesto krečnjaka. U Upravi "Željeznica RS" (ŽRS) očekuju da će izgradnja brzih pruga preusmjeriti značajan broj putnika sa drumskog na željeznički prevoz, ističući da će oni, pored dionice Banjaluka–Doboj, krenuti i u obnovu preostalih pružnih pravaca u RS. "Vrlo brzo ćemo raspisati tender za modernizaciju kompletne željezničke mreže od Novog Grada do Zvornika, na kojoj će se uspostaviti saobraćanje brzinama od 120 do 160 kilometara na sat", ističe Petko Stanojević, generalni direktor ŽRS. To preduzeće će u međuvremenu, napominje, dobiti ugovorene četiri garniture putničkih vozova Talgo iz Španije, osavremeniti 12 električnih lokomotiva, dok s kompanijama iz Poljske, Slovačke i Srbije pregovara o kupovini ukupno 600 te-retnih vagona.

"Time bismo obnovili postojeći vozni park od 1.000 dotrajalih vagona čiji životni vijek ističe za dvije godine, te u srednjoročnom periodu u potpunosti modernizovali željeznički prevoz u RS", zaključio je Petković.

izvor: ekapija.com

© Kristian Buus / Greenpeace

Hrvatska

HRVATSKA DOBILA PETU ENERGETSKU STRATEGIJU U 22 GODINE

Hrvatski sabor je 16. listopada, sa 73 glasa "za" i 30 "protiv", prihvatio novu Strategiju energetskog razvoja Republike Hrvatske. Prijedlog Vlade, koji je Sabor u srpnju bio odbio, sad je prihvaćen bez izmjena. Saborski odbori za zaštitu okoliša i za prostorno planiranje tada su dali negativno mišljenje, a prije novog glasanja u listopadu nisu ponovo raspravljeni.

Javna rasprava bila je održana u studenome i prosincu 2008. Mnogi stručnjaci i ekološki aktivisti iznijeli su primjedbe na strategiju, koja za razdoblje do 2030. godine predviđa brzi rast potrošnje energije, rast ovisnosti o uvozu, te rast emisije ugljičnog dioksida. Tako se predviđa da Hrvatska do 2020. dostigne današnju prosječnu potrošnju električne energije po stanovniku Europske unije, uz dalji trend rasta do 2030. – dok EU planira smanjivanje potrošnje.

Od obnovljivih izvora, predviđen je jedino brzi rast snage instaliranih vjetroelektrana, dok se za sve oblike korištenja sunčeve energije predviđa skroman rast. Predviđa se znatan rast potrošnje tekućih goriva u prometu, osobito cestovnom. Predviđa se dalja ekspanzija graditeljstva, uz podcjenjivanje mogućnosti drastičnog smanjenja potrošnje energije gradnjom "pasivnih kuća". Predviđa se pokretanje nuklearnog energetskog programa, gradnja dviju novih termoelektrana na uvozni ugljen i ponovno pokretanje projekta naftovoda Družba-Adria, koji je prije nekoliko godina odbačen iz ekoloških razloga, a za hrvatsku energetiku nema nikakav značaj jer se radi samo o transportu.

Ovo je već peti "strateški" dokument o hrvatskoj energetici od 1980-ih godina, a da se osnovni način mišljenja nije promijenio. I dalje se polazi od rasta potrošnje energije kao neminovnosti. I dalje odlučuju isključivo kratkoročni interesi postojećih lobija, bez vizije i concepcije.

poveznice

Tekst Strategije, objavljen u Narodnim novinama 30. listopada 2009.:
http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_10_130_3192.html

Izvješće o raspravi na dva saborska odbora, 2. srpnja 2009.:
<http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=28959>

Stav Zelene akcije:
http://www.zelena-akcija.hr/content/view/976/1/lang_hr/
 Sunce će nas grijati i u 22. stoljeću (powerpoint prezentacija):
<http://www.scribd.com/doc/23996128/Sunce-%C4%87e-nas-grijati-i-u-22-stolje%C4%87u>

PROIZVODNJA FOTONAPONSKIH MODULA I SOLARNE ELEKTRANE U HRVATSKOJ

Trenutno u Hrvatskoj postoji sedam solarnih elektrana, ukupne snage oko 100 kilovata, s fotonaponskim panelima postavljenim na krovove i zidove zgrada. Samo dvije su prošle komplikiranu birokratsku proceduru za priznavanje "feed-in" tarife uz isporuku proizvedene energije mreži. Europska Unija je 2007. dostigla 4,5 GW (milijuna kilovata) instalirane snage, te otvorila 40.000 radnih mjesti, a plan za 2020. godinu je 100 GW i 200.000 radnih mjesti. Češka je, koristeći i poticajna sredstva EU, instalirala pet

megavata u dvije godine. Slovenija planira 100 megavata (tisuća kilovatsati) do 2020., te 1.000 MW do 2030. godine.

Na istraživanju fotonaponskih sustava radi se na Institutu "Ruder Bošković" u Zagrebu od početka 1980-ih godina. Hrvatska je još 1989. g. dobila tvornicu solarnih fotonaponskih modula (za proizvodnju električne energije) "Končar – solarne čelije" pored Splita. Bez potpore države, tvrtka se nije mogla održati na svjetskom tržištu i ugašena je 2007.

Otvorene su međutim tvornice "Solaris" pored Novigrada, te ove godine "Solvis" u Varaždinu. Potonja upravo realizira dosad najveći projekt u Hrvatskoj: postavljanje panela na bukobranu ("lažni tunel", duljine 352 metra) Riječke zaobilaznice (2.424 kvadratnih metara panela, snaga 270 kW).

Električna energija dobivena iz fotonaponskih sustava danas je još skupa i ne isplati se bez poticajnih mjeri države. Uz spektakularni tehnološki razvoj, cijene stalno padaju, a razvijene zemlje u njima vide jedan od osnova buduće energetike.

poveznice:

Hrvatska stručna udruga za sunčevu energiju
<http://www.hsuse.hr/>

Solaris d.o.o., Novigrad (u Istri)
<http://solaris-novigrad.hr/>

Solvis d.o.o., Varaždin
<http://www.solvis.hr>

SPORNE DOPUNE ZAKONA O GMO

Hrvatski Sabor je u listopadu, u hitnom postupku, bez glasova protiv i sa samo jednim suzdržanim, izglasao Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o genetski modificiranim organizmima, donesenog 2005. godine. Kao razlog za hitni postupak navedeno je uskladivanje hrvatskog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske Unije. Razlog je lažan, jer u spornom pitanju "koegzistencije" postoji samo jedna neobavezujuća preporuka Europske komisije. Zbog hitnog postupka nije bilo ni javne rasprave.

Zelena akcija, Hrvatsko bioetičko društvo i drugi protivnici puštanja GMO u okoliš osobito su prosvjedovali zbog uvodenja poglavila o "koegzistenciji genetski modificiranih usjeva i konvencionalnog i ekološkog uzgoja poljoprivrednih proizvoda", gdje se predviđa da se "koegzistencija" riješi "Nacionalnom strategijom" koju treba donijeti.

Prema posljednjem istraživanju agencije Eurobarometar, 85 do 95 posto građana EU protivi se uvodenju GMO u okoliš. (Korištenje u kontroliranim laboratorijskim uvjetima nije sporno.) U Hrvatskoj je slično, pa je 18 od 21 županije iskoristilo mogućnost da proglaši zabranu GMO usjeva na svojem području. Na jednom skupu u travnju ove godine, predsjednik Hrvatskog seljačkog saveza i značajni ekološki proizvodnja, bivši vrhunski boksač Željko Mavrović, izazvao je znatnu medijsku pažnju žestokim protivljenjem tezi o mogućoj "koegzistenciji" GMO-a i ekološkog (organskog) uzgoja.

Sada, međutim, dr. sc. Domagoj Šimić, pristaša GMO-a, u intervjuu portalu seljaci.org. izjavljuje da se radi o gotovoj stvari: GMO će se moći sijati, osim u zaštićenim područjima prirode.

poveznice:

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o genetski modificiranim organizmima:
http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_11_137_3318.html

Rasprava u Odboru za zaštitu okoliša Hrvatskoga sabora:
<http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=30350>

Stav Zelene akcije:

<http://www.zelena-akcija.hr/content/view/993/1/lang/hr/>

Protiv genetski modificiranih organizama - sada i uvihek! (zapis na blogu, sadrži dalje korisne poveznice):

<http://zoranostriczelena.blog.hr/2009/11/1627010521/protiv-genetski-modificiranih-organizama-sada-i-uvijek.html>

GMO se sotonizira zbog neznanja (intervju: dr. sc. Domagoj Šimić):

<http://www.seljaci.org/savjetnik/povrtlarstvo/gmo-se-sotonizira-zbog-neznanja.html>

KAMPANJA ZA UKIDANJE ZAKONA O GOLFU

Krajem prošle godine, Hrvatska je postala jedina zemlja u Europi, a možda i u svijetu, koja je donijela poseban Zakon o golf igralištima. Udruga Transparency International Hrvatske (TIH) nedavno je procijenila da se radi o eklatantnom primjeru "kupovanja države" (state capture) od strane jedne interesne grupe. U veljači je podnesen prijedlog Ustavnom судu za preispitivanje ustavnosti Zakona.

Zakon je propisao da je "izgradnja igrališta za golf od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku". Investitor dobiva mnoge pogodnosti u odnosu na državu, ali i na druge privatne vlasnike (npr. prisilno izvlaštenje zemljišta). Omogućeno je da 25 posto površine bude odvojeno za "prateće" građevine (hoteli, apartmanska naselja), čime se zaobilaze ograničenja gradnje.

Zakon je donesen usprkos brojnim prosvjedima udruga, lokalnih gradanskih inicijativa, znanstvenika i istaknutih pojedinača, pa čak i samih golfera koji su ukazivali na problematičnost niza zakonskih odredbi.

Uz planove za gradnju desetina golf igrališta, nastavlja se i kampanja za njegovo ukidanje. Time Hrvatska sudjeluje u globalnom pokretu, koji je svojim "Antigolferskim manifestom" godine 1993. pokrenuo Japanac Gen Morita, bivši golfer.

poveznice

Zakon o igralištima za golf:

http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_12_152_4146.html

Golf, kapitalizam, destrukcija:

<http://www.h-alter.org/index.php?page=article&id=1851#hot>

Golf je samo pokriće za jeftinu rasprodaju zemlje u Istri:

<http://www.barkun.hr/content/view/18907/89/>

Facebook grupa: Zahtijevamo ukidanje Zakona o igralištima za golf:

<http://apps.facebook.com/causes/172252>

Zelena akcija: poziv na cyber akciju:

http://www.zelena-akcija.hr/component?option=com_wrapper/Itemid,534/lang/hr/

Global Antigolf Movement: <http://www.antigolf.org/>

NOVINARI PREKIDAJU ŠUTNJU

Nakon što je vlada, pritisnuta ekonomskom krizom, uvela posebni poreza na prihod (nazvan "haračem"), bila je najavlјavana "vruća jesen" u Hrvatskoj. Do masovnih socijalnih prosvjeda nije došlo, ali neprijatnosti su političarima priuštili novinari. Prekid novinarske šutnje o cenzuri, šikaniranju novinarske profesije i novinara kao radnika kulminirao je u prosvjedu koji je Hrvatsko novinarsko društvo organizirali u povodu Dana ljudskih prava, 10. prosinca.

Još značajniji je bio "tihi prosvjed" na HTV-u 20. studenoga, gdje su medu stotinjak novinara bila i neka najpoznatija lica s

malih ekrana. Dugo su čekali, ali nije kasno! Prosvjedi novinara i javnosti konačno su doveli i do smjenjivanja glavnog ravnatelja HRT Vanje Sutlića i nekoliko drugih čelnika, a očekuje se i smjena omrzнуте glavne urednice Informativnog programa Hloverke Novak-Srzić.

Vrlo značajan bio je i prosvjed novinara *Večernjeg lista*. Uprava je najavila otpuštanje četvorice fotoreportera; svi novinari odgovorili su prijetnjom "štrajka solidarnosti" i natjerali upravu na povlačenje.

Slobodni novinar i bloger Željko Peratović, predsjednik ogranka slobodnih novinara HND-a, najavio je odlazak iz Hrvatske zbog progona koji traje već dvije godine, a predvodi ga ministar policije Tomislav Karamarko.

Drugi poznati bloger, urednik portala vukovarac.net Damir Fintić, dočekao je djelomičnu satisfakciju nakon dugogodišnjih sudske progona od strane bivšeg vukovarskog gradonačelnika Vladimira Štengla: Vrhovni sud ukinuo je presudu kojom je Fintić bio proglašen krivim za klevetu. Brojne uzastopne tužbe protiv Fintića primjer su "obijesnog parničenja" (Strategic Lawsuit Against Public Participation).

poveznice

Deklaracija prosvjeda 'Stop cenzuri – sloboda novinarima':

<http://www.hnd.hr/hr/homepage/priopcenje/63067>

tri video zapisa s prosvjeda:

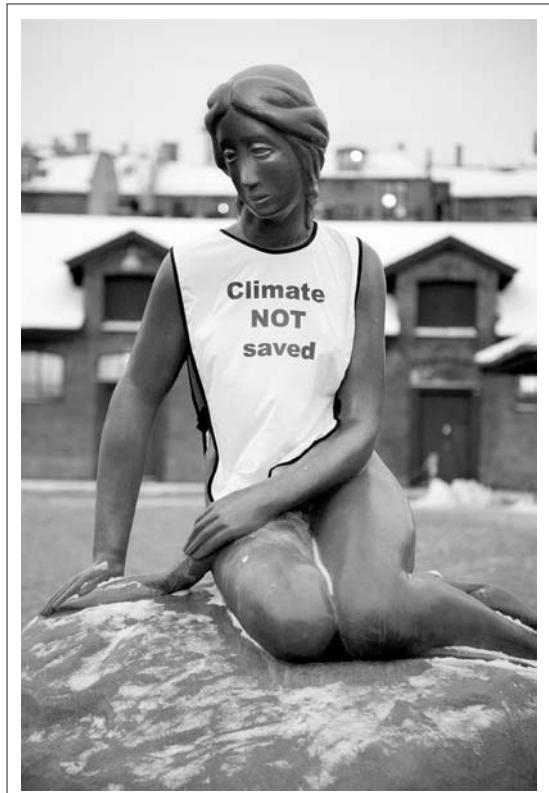
<http://peratovic.blog.hr/2009/12/1627104363/tri-autorska-videa-s-prosvjeda-stop-cenzuri-sloboda-novinarima.html>

Hloverku dočekalo burno negodovanje novinara:

<http://www.tportal.hr/vijesti/hrvatska/44315/sprajc-i-Latin-prosvjedovali-protiv-cenzure-na-HRT-u.html>

Hrvatska blogerska organizacija o "Slučaju Fintić":

<http://zoranostriczelena.blog.hr/2008/10/1625480437/hrvatska-blogerska-organizacija-prva-tiskovna-konferencija.html>

Srbija

OTVORENO O JAVNIM PROSTORIMA

Beograd, 27. oktobra 2009. (izvor: www.bgcentar.org.rs)

U okviru kampanje "Otvoreno o javnim prostorima" Programa za mlade Gradanskih inicijativa nastavljena je serija razgovora o javnim prostorima. Ovaj put fokus je bio na potrebama civilnog društva i sektora kulture za korišćenjem javnih prostora.

Poseban deo diskusije je posvećen primeru transformacije kasarne Karlo Rojc u Puli u Centar gradskih udruga, u kome je smešteno 100 organizacija civilnog društva, kulturnih i umetničkih inicijativa. Gošća tribine iz Pule, Dušica Radojičić je govorila o partnerstvu civilnog i javnog sektora, kao i modelu zajedničkog upravljanja koji istovremeno obezbeđuje i javni nadzor i participaciju svih zainteresovanih grupa gradana.

Pitanje javnih prostora i njihove dostupnosti, kao i dostupnosti informacija je jedno od ključnih za gradansko organizovanje i aktivizam. Uprkos postojanju potrebe, većina inicijativa i grupa građana nema pristup prostoru za organizovanje. Problem su nejasne procedure i uslovi konkurisanja, nejasne nadležnosti institucija, nedostatak informacija i često, nepostojanje volje. Proces tranzicije i prateće privatizacije ovu temu dodatno gura ka margini političkih agenci.

Program za mlade Gradanskih inicijativa se intenzivnije angažova na ovom polju upravo zbog toga što se postojeći prostorni resursi ne koriste u dovoljnoj meri za zadovoljavanje potreba širih društvenih grupa. Dodatni razlog je činjenica da značajan segment omladinskog aktivizma u Srbiji čine grupe mladih neformalnog tipa, bez resursa neophodnih za komunikaciju sa predstavnicima vlasti.

U okviru kampanje "Otvoreno o javnim prostorima" do sada su prikupljene informacije iz preko 100 opština u Srbiji o prostorima u njihovoј nadležnosti, kao i procedurama za dobijanje nekih od raspoloživih prostora.

NEMAČKA ULOŽILA 400 MILIONA EVRA U ENERGETSKI SEKTOR SRBIJE

Beograd, 9. novembar 2009. (izvor: Emportal)

Nemačka je u energetski sektor Srbije od 2000. do danas uložila 400 miliona evra. Najveći deo novca uložen je u modernizaciju infrastrukture u srpskoj energetici, rekao je danas Volfram Mas, ambasador te zemlje u Srbiji, na Nemačko-srpskom dijalogu o energetskoj efikasnosti u Beogradu.

Najviše je u projekte razvoja energetike uložila KfW, razvojna banka, čije donacije i krediti iznose oko 130 miliona evra.

Petar Škundrić, ministar rудarstva i energetike, rekao je da su među tim projektima najveći nabavka opreme i rekonstrukcije termoelektrana i hidroelektrana i obnova daljinskog sistema grejanja.

Ministarstvo energetike u saradnji s nemačkom organizacijom za tehničku saradnju GTZ priprema i zakon o racionalnom korišćenju energije.

Oliver Dulić, ministar za životnu sredinu i prostorno planiranje, rekao je da u tom Ministarstvu rade na izradi pravilnika koji će omogućiti sprovođenje odredbe novog Zakona o planiranju i gradnji, koji predviđa i obavezu da sve zgrade budu energetske efikasne.

Dulić je rekao da je Srbija na dnu lestvice energetske efikasnosti u Evropi, a da su glavni krivac za to upravo zgrade i da je jedan od velikih izazova završetak nezavršenih kuća. On je rekao je da se razmatra uvodenje pravila koja će obavezati gradane da završe objekte postavljanjem izolacionih materijala i fasade.

Po njegovoj računici, izolacija kuće od 100 kvadrata košta 2.500 evra, a ta investicija bi se za nekoliko godina isplatila samo kroz uštedu energije.

Pored predavanja, u centru Sava je organizovan mini sajam o energetskoj efikasnosti, na kom se predstavilo 15 srpskih i nemačkih preduzeća, a četiri banke programe kredita, koje je podržao KfW.

PROMOCIJA NEFORMALNE ZELENE POSLANIČKE GRUPE

Beograd, 12. novembra 2009. (izvor: www.gradjanska.org)

Centar modernih veština, nacionalni koordinator pokreta BELLS u Srbiji, organizovao je prvi radni sastanak i javnu promociju novoformirane neformalne Zelene poslaničke grupe u Medija centru u Beogradu. Aktivisti pokreta Bells su prethodno poslali pismo svim poslanicima i poslanicama Narodne skupštine Republike Srbije sa pozivom da se uključe u neformalnu ZELENU grupu. Ovo će biti prilika da se okupe svi narodni poslanici i poslanice koji su pozitivno odgovorili na poziv da pristupe ovoj grupi. Takođe, biće predstavljena iskustva ZELENIH poslaničkih grupa iz Makedonije i Crne Gore, i inicirana regionalna saradnja.

Neformalnu Zelenu poslaničku grupu čine poslanici i poslanice iz različitih stranaka kojima je lično važna oblast životne sredine, koji žele da se uključe u pokret Bells i aktivno rade na uskladivanju propisa Republike Srbije sa evropskim standardima i normama iz oblasti zaštite životne sredine. Ovakav koncept povezivanja poslanika i poslanica zainteresovanih za pitanja iz oblasti životne sredine već postoji i uspešno funkcioniše u vidu otvorenih zelenih parlamentarnih grupa u Makedoniji, Albaniji i Crnoj Gori. Cilj ovog regionalnog projekta je da teme životne sredine dobiju prioritet i nadu se u fokusu prilikom odlučivanja na svim nivoima.

PISMO HUMAN RIGHTS WATCH-A PREDSEDNIKU TADIĆU

Beograd, 17. novembar 2009. (izvor: <http://www.hrw.org/>)

Vlada Srbije treba brzo da napravi vidljive korake kako bi zaustavila bujicu nasilja i diskriminacije po osnovu seksualne orientacije i rodnog identiteta, poručio je Human Rights Watch (HRW) u pismu predsedniku Borisu Tadiću 16. novembra 2009. godine. HRW je pozvao vladu da u potpunosti zaštitи prava lezbejki, gejeva, biseksualnih i transrodnih (LGBT) osoba.

"Homofobično nasilje u poslednjih nekoliko meseci ugrozilo je ostvarivanje osnovnih sloboda LGBT osoba", rekao je Boris Ditrih, direktor programa Human Rights Watch za zastupanje lezbejskih, gej, biseksualnih i transrodnih prava. "Trebalo bi da vodeći političari iskažu hrabrost u osudi mržnje i spreče zlostavljanja".

Vlada je otkazala gej paradu ponosa, zakazanu za 20. septembar 2009. godine u Beogradu, saopštivši da nije mogla da osigura bezbednost učesnika nakon što su protivnici marša grafitima i medijskim izjavama zapretili nasiljem nad učesnicima parade.

Human Rights Watch je takođe pozvao vladu da u škole uvede predavanja o jednakosti i potrebi za sprečavanjem diskriminacije, kako bi se obezbedilo da deca mogu da se obrazuju u sigurnom okruženju, slobodnom od maltretiranja ili diskriminacije. Human Rights Watch je takođe pozvao vladu da obezbedi puno

foto: Vedran Horvat

finansiranje i podršku novoj poziciji nacionalnog poverenika za zaštitu jednakosti koja je predvidena opštim antidiskriminacionim zakonom ove godine, te da obezbedi da se u mandat poverenika uključe i LGBT pitanja.

“Slobode na papiru su bezvredne ako država ne može ili neće da zaštitи ljudе kojima se preti kada oni žele da ih ostvare”, rekao je Ditrih. “Mržnja i predrasude predugo su onemogućavale previše Srba da u punoj meri participiraju u društvu”.

KORAK KA ISTINI O VUKOVARU, 18 GODINA POSLE

Beograd, 24. novembar 2009. (izvor: <http://www.e-novine.com>) Važno je naći krivce i odgovorne za ono što se desilo Vukovaru i njegovim građanima i stalno podsećati kako se takav zločin više nikada ne bi ponovio, neki su od zaključaka prve javne diskusije o odgovornosti za rušenje Vukovara koja je u Beograd dovela svedoke rata i predstavnike današnje vlasti tog grada.

Za vreme opsade Vukovara, koja je trajala preko 87 dana, ubijeno je preko 1.000 civila, a za tela mnogih od njih se još uvek ne zna; ranjeno je oko 2.500, dok je 5.000 ljudi odvedeno u logore i zatvore u Srbiji. Vukovar je sistematski gadan sa kopna, sa reke i iz vazduha i za ta tri meseca grad je skoro srušen sa zemljom. Osamnaest godina nakon zločina nad stanovnicima i zločina nad samim gradom predstavnici porodica žrtava i politički predstavnici vlasti Vukovara došli su u Beograd da javno razgovaraju o onome što se desilo te 1991. godine.

Istina se mora reći zbog budućih generacija, mišljenje je većine učesnika diskusije.

Javnu diskusiju o odgovornosti za rušenje Vukovara u Skupštini grada Beograda 23. novembra organizovala je Inicijativa mladih za ljudska prava uz podršku grada, a među učesnicima su bili i predstavnici nevladinih organizacija, Tužilaštva za ratne zločine, ambasador Hrvatske u Beogradu Željko Kupresak, patolog Zoran Stanković, Žarko Korać, Janko Baljak, Nataša Kandić i drugi.

Prva javna debata o odgovornosti za rušenje Vukovara završena je simbolično, uručenjem “Vukovarske golubice” koju je Danku Runiću, direktoru Agencije za saradnju sa nevladnim organizacijama grada Beograda poklonio zamenik gradonačelnika Vukovara Željko Pinjuh. Ovo jeste pozitivan pomak u od-

nosima Vukovara i Beograda, koji je nažalost propratilo manje domaćih nego regionalnih medija. Bilo bi veoma pohvalno kada bismo u Vukovaru uskoro videli predstavnike beogradske vlasti kako se poklanjamaju žrtvama i donose poruku mira. Zbog budućih generacija.

PRAĆENJE KVALITETA VAZDUHA U KOSTOLAČKOM UGLJENOM BASENU

Kostolac, 19. novembra 2009. (izvor: NVO “L.A.21” iz Kostolca) U dvorištu Gradske mesne zajednice Kostolac u ponedeljak 16. 11. 2009. god. je instalirana automatska merna stanica za praćenje kvaliteta vazduha, jedna od 28 koje donira Evropska Unija preko svojih institucija. Ovaj projekat ne obuhvata samo 28 automatskih mernih stanica već i jednu mobilnu automatsku mernu stanicu, a to znači specijalno vozilo u kome se nalaze svi postojeći analizatori, koji će moći na terenu na zahtev ekoloških inspektora kontinuirano nekoliko sati i dana meriti traženi parametar, zbog povećanja zagadenja. Deo postojeće donacije je i opremanje nacionalne kalibracione laboratorije kojom će se kalibrirati analizatori mernih stanica širom Srbije, a nalazi se u sklopu Agencije za zaštitu životne sredine sa opremom vrednom 700 hiljada evra. To će omogućiti kompletну sliku i analizu uzorkovanih vrednosti vazduha sa pojedinih mernih mesta, pogotovo blizu velikih zagadivača.

A koliko uprava Grada Požarevca mari za zaštitu životne sredine govori i podatak da godinama nisu platili ni jedno mesto za merenje nivoa zagadenja na teritoriji opštine – grada, iako su za to, iz Fonda za zaštitu životne sredine, dobili stotine miliona dinara. Sa druge strane, potrošili su, uz saglasnost članova GMZ Kostolac, 100 miliona dinara na obilaznicu Požarevac – Kostolac, koja ni danas nije u funkciji zato što ne postoji bazna planška dokumentacija, bez koje realizacija ovog projekta nije mogla da započne, niti da se dobije novac iz Fonda. Za taj propust još niko nije odgovarao ni politički, ni krivično. A od tog novca moglo je da se kupi 10 automatskih mernih stanica za praćenje kvaliteta vazduha, koje bi pokrile sva naselja kostolačkog ugljenog basena.

Evropa

EKOLOŠKA OBNOVA 15 MILIJUNA ZGRADA

13. 10. 2009. – Gradevinski sektor u Europskoj uniji mogao bi u sljedećih deset godina doživjeti velik uzlet donešće li se akcijski plan Europske komisije. Do 2020. predviđa se obnova 15 milijuna zgrada kako bi se smanjila potrošnja energije. Tu inicijativu podupirala bi Europska investicijska banka.

Na taj bi se način 11 posto sredstava iz europskih fondova, koji se troše za opskrbu energijom, preusmjerilo u gradevinski sektor. Prema procjenama Komisije, kada bi se potpuno provela planirana inicijativa, potrošnja nafte smanjila bi se za 37 milijuna tona, što prema sadašnjim cijenama iznosi nešto manje od 20 milijardi dolara.

“Komisija procjenjuje da bi ta inicijativa mogla stvoriti dodatnih 300 tisuća radnih mjeseta godišnje u gradevinarstvu i po-pratnim djelatnostima. Posebno bi mogli profitirati oni koji se bave ugradnjom izolacijskih materijala. Investiranje u energetsku efikasnost može imati ključnu ulogu u oporavku europskog gospodarstva”, kaže se u nacrtu dokumenta.

U prijedlogu se razmatra ideja da se zakonski prisili kućevnike da svoje kuće prije prodaje moraju renovirati u skladu s minimalnim ekološkim standardima, ali se također ističe da bi to moglo biti i zadiranje u temeljna prava građana. O sudbini prijedloga odlučit će zemlje članice EU-a.

ZaMirZINE/Hina
<http://www.zamirzine.net/spip.php?article8289>

BRISEL: DVA EURA DNEVNO ZA ZDRAV ŽIVOT

Evropljani bi mogli značajno da utiču na smanjenje emisija štetnih gasova ukoliko bi izdvajali samo dva eura dnevno, ali bi morali i da umanje količinu mesa u ishrani kao i vožnju automobila, pokazuju rezultati nove studije.

Medu ostalim neophodnim izmjenama jesu i veće korištenje vozova, umjesto aviona za putovanja kraća od 1.000 kilometara, navodi se u izvještaju Instituta za zaštitu okoline u Štokholmu.

Studijom je razmotren cilj smanjenja emisija karbon-dioksida na nivo za 40 odsto manji nego 1990. godine, u narednih deset godina.

Stručnjaci smatraju da je za ostvarenje cilja neophodno da putovanja željeznicom porastu za devet odsto i da se smanji konzumiranje mesa za oko 60 odsto.

EU je obećala da će do 2020. godine umanjiti emisije karbon-dioksida na nivo za 20 odsto manji nego 1990. godine.

Brisel je objavio da će povećati taj procenat za trećinu, ukoliko se u plan uključe i ostale bogate zemlje.

Mnogi naučnici smatraju da su neophodna mnogo veća smanjenja štetnih emisija da bi se rast globalne temperature zadržao na nivou ispod dva stepena Celzijusova.

izvor: Srna i Reuters

EU USVOJILA SPISAK ZA DOBIJANJE DOZVOLA ZA EMISIJU GASOVA

5. 11. 2009. – Odbor Evropskog parlamenta za životnu sredinu usvojio je spisak industrijskih grana koje će moći dobiti besplatne dozvole za emisiju ugljen dioksida (CO₂). Ti sektori bi mogli izmjestiti proizvodnju mimo teritorije Evropske unije u

slučaju kada bi za te dozvole morali da plate, objavila je agencija TASR.

Spisak je sastavni dio novih pravila za sistem trgovanja s emisijama (ETS), a za emisije koje ne spadaju pod tu shemu. O toj reviziji dogovorile su se zemlje članice EU u okviru klimatskog energetskog paketa.

Njegov cilj je, kako je predočeno, smanjenje obima emisije ugljen dioksida do 2020. za najmanje 20 procenata u poređenju s 1990.

Prema novim propisima, alokacije za emisiju će se dobijati na aukcijama. Takozvane energetsko-intenzivne grane, gdje prijeti da bi moglo doći do izmještanja proizvodnje u zemlje s manje strogim propisima, mogu besplatno dobiti kvote do 2020. godine.

Evropska komisija (EK), kao izvršni organ EU, predložila je da se u taj spisak uvrsti 164 sektora i subsektora, računajući tu i hemijska preduzeća, čeličane, proizvodače plastike i aluminijuma. Rizik prijetnje premještanja proizvodnje u države s povoljnijim uslovima bi prestao u slučaju da bude potpisani medunarodni sporazum, na osnovu koga bi se i ostali dijelovi svijeta obavezali da će usvojiti slične mјere za borbu protiv klimatskih promjena kao i EU.

Ovaj spisak bi ponovo trebao biti razmatran poslije pet godina, ali on može biti i dopunjeno svake godine i to na osnovu zahtjeva zemlje članice, ili na osnovu inicijative EK, a ukoliko se pokaže da određena grana ispunjava tražene kriterijume.

Ostale grane će morati kupovati dio dozvola na aukcijama, pri čemu će 2013. besplatno dobiti 80 % dozvola, a 2020. samo 30 %. Od 2027. sve dozvole za emitovanje ugljen dioksida u atmosferu će morati biti kupljene.

izvor: Fena

U EVROPI ZABILJEŽEN PAD REGISTRACIJE PRIVATNIH VOZILA

6. 11. 2009. – Pad registracije privatnih vozila zabilježen je u velikom broju evropskih zemalja u prvih devet mjeseci ove godine i kretao se od 5,6% u Italiji do rekordnih 80,2% u Letoniji, prema podacima Evropskog udruženja proizvodača automobila (ACEA).

U sredini između tih krajnosti nalaze se Hrvatska, sa padom od 49,7% u prvih devet mjeseci, Bugarska, sa minusom 47% i Madarska, sa minusom od 59,3%, piše zagrebački *Vjesnik*.

S druge strane, Njemačka je pod uticajem vladine politike podsticaja kupovine automobila zabilježila najveći porast registracija, za 26,1%.

Slijede Slovačka sa 19,7%, Češka sa 8%, Austrija sa 6,7%, Francuska sa 2,4% i Poljska sa 1,7% više prodanih automobila.

U Hrvatskoj je u prvih deset mjeseci ove godine registrovano 38.506 novih privatnih osobnih vozila, što je 50% manje u poređenju sa istim prošlogodišnjim razdobljem, pokazali su podaci redovnog mjesečnog istraživanja agencije Promocija Plus.

Vrh ljestvice u prodaji u prvih deset mjeseci pripada “Opelu”, koji s 4.277 vozila drži 11,1% hrvatskog tržišta.

izvor: Fena

© Christian Åslund / Greenpeace

kratke vijesti

Srbija

KREDITI ZA UNAPREĐENJE ENERGETSKE EFIKASNOSTI

Beograd, 6. novembra 2009. (Ecotopia) - Prokredit lizing (Procredit leasing) najavio je danas da će malim i srednjim preduzećima i poljoprivrednicima давати zajmove za unapređenje energetske efikasnosti, za što je namenjena kreditna linija od 15 miliona evra.

LOŠ UGOVOR SA RUSIJOM

Beograd, 7. novembra 2009. (Beta) - Liberalno demokratska partija kritikovala je u subotu Vladu Srbije zbog toga što je potpisala "najgori ugovor sa Rusijom o Južnom toku" i nije ka Slovencima sa Gaspromom postigla gasni aranžman kao ravnopravan partner. Slovenci su pregovarali skoro dve godine, a "neodgovorni političari i partijski upravnici javnih preduzeća u Srbiji pristali su na prvu znaku uslova iz Moskve", dodaо LDP navodeći da to nema veze sa prijateljstvom dve zemalja, "reč je o ugrožavanju energetske nezavisnosti Srbije".

ODRŽANA REGIONALNA KONFERENCIJA O KLIMATSKIM PROMENAMA

Beograd, 25. novembra 2009. (Beta) - Regionalna ministarska konferencija jugoistočne Europe o klimatskim promenama i energetici održana je u Beogradu uz prisustvo više od 200 učesnika. Cilj konferencije je saradnja i povezivanje zemalja u regionu u borbi protiv promene klime. Na konferenciji su učestvovali predstavnici energetskih kompanija iz regiona, ambasadori, predstavnici vlasti država regiona, statističari, stručnjaci iz energetike i zaštite životne sredine i predstavnici Evropske unije.

BESPLATNE PROJEKCIJE EKOLOŠKOG FILMA ŠIROM SRBIJE

Beograd, 26. novembra 2009. (JM) - Besplatne projekcije ekološkog filma "Era glupih" organizovane su od 30. novembra do 8. decembra, i to za sada u svih 17 beogradskih opština, kao i u više od 30 mesta širom Srbije. Prikazivanje filma organizованo je u okviru aktivnosti usmerenih na podizanje svesti o promenama klime pred konferenciju UN u Kopenhagenu.

PETROHEMIJA SUMNJA U NALAZE REPUBLIČKE INSPEKCIJE

Pančevo, 27. novembra 2009. (Ecotopia) - Direktor Petrohemije Saša Pavlov izjavio je da sumnja u inspekcijski nalaz na osnovu kojeg je najavljenja prijava za privredni prestup protiv te fabrike nakon što je utvrđeno pojačano zagadenje u Pančevu. Gradonačelnica Pančeva Vesna Martinović najavila je danas da će podneti krivične prijave protiv svih koje smatra odgovornima za zagadenje u gradu, ako to ne učini nadležna republička inspekcija. Dodala je da je jučerašnje zagadenje vrhunac višednevne kontaminacije životne sredine i da je "apsolutno nedopustivo" da se svi u fabrikama ponašaju kao da je sve u redu.

U CENTRU VRANJA PODELJENO VIŠE OD 15.000 BIORAZGRADIVIH KESA

Vranje, 28. novembra 2009. (Beta) - U akciji zamene plastičnih kesa za biorazgradive, do podneva je gradanima koji su u centar Vranja donosili plastične kese podeljeno više od 15.000 biorazgradivih kesa. Zamjenik gradonačelnika Vranja Igor Andonov izjavio da će se akcija zamene plastičnih za biorazgradive kese nastaviti sve dok se ne po-

troše zalihe, ali i da će biti još sličnih akcija u cilju edukacije građana za zabranu upotrebe plastičnih kesa koja će, po odluci gradskog veća iz 2008. godine, stupiti na snagu oktobra naredne godine.

RUSI BI DA GRADE NUKLEARNU U SRBIJI

Novi Sad, 30. novembra 2009. (B92) Vlade Rusije i Srbije vode ozbiljne razgovore o izgradnji nuklearne elektrane u Srbiji, izjavio je ruski ambasador Aleksandar Konuzin. "Ozbiljno se razmatra izgradnja nuklearne elektrane u Srbiji", rekao je Konuzin i dodao da Srbija želi da postane zemlja-izvoznik energije, jer za to ima resurse, a Rusija je spremna da joj u toj nameri pomogne na partnerski način zajedničkim ulaganjem. Konuzin je rekao da je Srbija nedavno dogovorila izgradnju hidroelektrana sa Nemačkom i Italijom, da ruski stručnjaci trenutno rade modernizaciju Đerdapa 1 i da je Rusija spremna da gradi i nove hidroelektrane u Srbiji.

Hrvatska

NOVO NA INTERNETU: PIKA I PRIJATELJI

Udruga Kneja iz Čakovca pokrenula je edukativno-informativni internetski portal Pika i prijatelji (<http://pikaprijatelji.com>). Mnogo vrlo zanimljivih edukativnih materijala za djecu i odrasle!

primjeri:

Brošura "10.000 stabala – Ponuda za praktično rješenje klimatskog problema."

http://pikaprijatelji.com/site/modules/mastop_publish/?tac=127

Desetominutni crtić "Priča o stvarima – tržište ugljika (The Story of Cap & Trade), na jednostavan način pokazuje vezu klučnih ekonomskih i ekoloških problema. Možete ga pogledati, s hrvatskim titlovima, na:

<http://pikaprijatelji.com/site/modules/news/article.php?storyid=46>

O istoj temi govori članak "Globalno zatopljenje i zeleni dolari", također dostupan u prijevodu na

<http://metro-portal.hr/vijesti/iza-ogledala/globalno-zatopljenje-i-zeleni-dolari>

kratke vijesti

Listopad: U Splitu održane dvije radionice o čistoj proizvodnji ("cleaner production"). (http://www.sunce-st.org/ecko.php?category=projekti&blob_id=726&lang=hr)

U Varaždinu je 12.-14. studenoga održan prvi Međunarodni sajam za obnovljive izvore energije "Cro Eco Energy Expo". Mali investitori žale se na loša iskustva s kreditiranjem, sporom administracijom, nedorečenom regulativom i dr.

http://www.radovi.net/index.php?option=com_content&view=article&id=677

Tijekom studenoga, održana je rasprava o utjecaju na okoliš planiranog LNG terminala na otoku Krku. Cjelovita studija objavljena je na internetu (<http://www.adria-ing.hr>). Udruga Zelena Istra objavila je niz primjedbi (<http://www.zelena-istra.hr/?q=hr/node/498>).

Gradani i udruge nastavljaju borbu protiv tvornice kamene vune "Rockwool" u Potpiću, o čemu smo pisali u prošlom broju. Agende. Zasuli su svojim pitanjima kandidate za predsjedniku RH prilikom njihovog predstavljanja na televiziji. Međutim, Predsjednik Zelene stranke - Zelene alternative Josip Anton Rupnik je 11. 12. na Općinskom sudu u Puli nepravomoćno osuden po tužbi "Rockwoola" zbog navodne klevete te iznošenje neistine u javnosti da "Rockwool" u Pićnu onečišćuje okoliš. Ako presuda postane pravomočna, Rupnik će morati "Rockwoolu" platiti 40.000 kuna, nadoknaditi mu troškove sudjenja i o svojem trošku objaviti presudu u dnevnim novinama.

[http://www.hrt.hr/index.php?id=48&tx_ttnews\[backPid\]=38&tx_ttnews\[tt_news\]=56279&cHash=aef093ed752](http://www.hrt.hr/index.php?id=48&tx_ttnews[backPid]=38&tx_ttnews[tt_news]=56279&cHash=aef093ed752)

Nastavlja se kampanja građanske inicijative "NE Kaštijun" (<http://www.ne-kastijun.org/>), udruge Zelena Istra i općine Medulin protiv gradnje županijskog Centra za gospodarenje otpadom Istarske županije u Kaštiju. Prilikupili su 6.320 potpisa protiv financiranja od strane Europske banke za obnovu i razvoj (EBRD).

Zagrebačka energetska konzultantska tvrtka Enerkon zatvrala je projekt gradnje solarne termoelektrane, koja bi se koristila dosadašnjim iskustvom Španjolske i Portugala. Mogla bi se graditi kraj Knina, a hrvatske tvrtke sposobne su pozivati gotovo svu potrebnu opremu. (<http://www.poslovni.hr/132969.aspx>)

Na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu su 6.-8. studenoga održani Drugi dani pasivne kuće. Dobrom izolacijom i drugim metodama smanjuje se potrošnja energije za grijanje i hlađenje oko 80% u odnosu na današnje standarde, a preko 90% u odnosu na današnji hrvatski praksu. Tjedan dana kasnije održan je Forum o održivoj gradnji.

<http://www.pasivnakuca.net/>

Brošura "Pasivna kuća" na hrvatskom (pdf, 16 MB) <http://www.scribd.com/doc/15442294/Pasivna-kuća>
knjičica Passive-house-booklet-in-croatian

Početkom prosinca, agencija Reuters predstavila je Sisak kao jedan od najzagadenijih gradova na svijetu, uz bok Chicaga i Hong Konga, zbog visokih vrijednosti onečišćenja zraka.

<http://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/sisak-je-za-reuters-najzagadeniji-grad-na-planeti.html>

<http://www.reuters.com/assets/print?aid=USTRE5B618U20091207>

Bosna i Hercegovina

POSLOVANJE U SKLADU SA EKOLOŠKIM PROPISIMA EVROPSKE UNIJE

Ugljevik, 2.11.2009. - Ministar finansija Republike Srbije Aleksandar Džombić, 2. novembra 2009. u ime Vlade RS-a, potpisao projektni ugovor s predstvincima Japanske agencije za međunarodnu saradnju i Elektroprivredom RS-a po projektu ugradnje sistema za odsumporovanje dimnih gasova u Rudniku i Termoelektrani "Ugljevik". Ukupna vrijednost projekta iznosi 15,9 milijardi jena (oko 117 miliona eura), od čega su oko 93 miliona eura kredit Vlade Japana, a oko 24 miliona eura sufinansiranje sredstvima RiTE Ugljevik. Realizacijom projekta će se doprinijeti poboljšanju zaštite životne sredine, kao i uslagšavanju sa ekološkim propisima Evropske unije.

NOVE DOZVOLE ZA PROIZVODNju ELEKTRIČNE ENERGIJE

Mostar, 5.11.2009. - Regulatorna komisija za električnu energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine, na sjednici održanoj 5. novembra 2009. godine u Mostaru, izdala je dvije dozvole za djelatnost proizvodnje električne energije, i to poduzeću "MIMS" d.o.o Sarajevo za proizvodnju električne energije iz male hidroelektrane "Čemernica" na istoimenoj rijeci u općini Pale-Prača te poduzeću "GRID" d.o.o. Sarajevo za proizvodnju električne energije iz male hidroelektrane "Mujada" na Prusačkoj rijeci u općini Donji Vakuf. Izgradnjom navedenih elektrana povećan je postotak udjela obnovljivih izvora u ukupnoj potrošnji električne energije u Federaciji, što predstavlja pozitivne pomake ka ispunjenju uvjeta iz Sporazuma o uspostavi Energetske zajednice, koji je potpisala BiH.

PROMOCIJA EKOLOGIJE I TURIZMA

Pale, 30.11.2009. – Projekcijom filma "13 plus" iz Bugarske na Palama je počeo Treći internacionalni festival ekološkog i turističkog filma "Jahorinafest 2009", na kojem je do 2. decembra u zvaničnoj selekciji takmičarskog dijela programa prikazano 65 filmova iz 25 zemalja.

JAČANJE ENERGETSKE EFIKASNOSTI KROZ JAVNO-PRIVATNO PARTNERSTVO

Sarajevo, 30.11.2009. – Pod pokroviteljstvom Sekretarijata Vijeća za regionalnu saradnju u Sarajevu je 30. novembra zvanično počela Mreža javno-privatnog partnerstva jugoistočne Europe. Prvi radni sastanak ove mreže okupio je stručnjake za javno-privatno partnerstvo iz jugoistočne Europe radi postizanja sporazuma o provođenju odabranih prekograničnih projekata kroz javno-privatno partnerstvo. Prednost imaju projekti kojima se jača energetska efikasnost, prometna infrastruktura ili poboljšava zaštita okoliša.

PROTEST ZBOG UNIŠTENJA MJERNE STANICE

Sarajevo, 30.11. 2009. - Odbor Sekcije obnovljivih izvora energije Privredne komore Federacije BiH osudio je, kako se navodi, nedavni čin namjernog uništenja mjerne stanice za istraživanje sunčevog potencijala i potencijala vjetra na području Mostara, region Podveležje. "Ovaj čin predstavlja pokušaj ometanja i obeshrabruvanja istraživača i potencijalnih investitora u razvoju projekata baziranih na vjetru i solarnoj energiji. U ovom slučaju radi se o članici Sekcije - firmi Energy 3 iz Mostara, kojoj je i dosad u više navrata otuđivana centralna mjerna oprema", navode iz ove sekcije.

pregled značajnijih izvora na internetu u Srbiji

vesti i informacije

<http://www.ekoforum.org>

Glavni cilj EkoForuma je poboljšanje informisanja o ekološkim temama kroz saradnju sa medijima i novinarima, institucijama i ekspertima, ekološkim organizacijama civilnog društva kao i sa poslovnim sektorom.

<http://www.beta.rs/zelenasrbija/>

Zelena Srbija je internet portal sa najnovijim vestima iz oblasti životne sredine i održivog razvoja.

<http://www.energetika.in.rs/>

Energetika je internet portal koji na jednom mestu okuplja učesnike energetske industrije iz celog sveta. Na ovom mestu možete učestvovati u dijalogu o najnovijim trendovima u naftnoj industriji, tržištu energenata, ekologiji, obnovljivim izvorima energije ili pak ekologiji i zaštiti životne sredine.

<http://www.seenergy.org>

Web-stranica koja obezbeđuje kompletan pregled zemalja-članica i energetskih institucija tih zemalja koje su uključene u kreiranje Energetskog udruženja u Jugoistočnoj Evropi. Pristup svim stranicama ovog portala je moguć samo uz plaćanje učlanjenja.

<http://www.ecotopia.rs>

Fond Ecotopia formirale su, podjednako, i želja i potreba onih pojedinaca i kompanija koje su shvatile da samo udruženim naporima mogu da pristupe rešavanju rastućih ekoloških problema u Srbiji i svetu.

<http://www.bgcentar.org.rs/>

Beogradski centar za ljudska prava je nestranačko, nepolitičko i neprofitno udruženje gradana zainteresovanih za unapredjenje teorije i prakse ljudskih prava. Na ovom sajtu su dostupne informacije o dogadjajima i dešavanjima iz oblasti ljudskih prava.

<http://www.pescanik.net/>

Glavni projekat Medijsko produkcijske kuće Peščanik je radio emisija Peščanik koja se emituje na Radiju B92 od 2. 2. 2000., traje sat i po vremena i sastoji se od uvodnika Svetlane Lukić, intervjuja i dokumentarnih reportaža. Kome to nije dostupno, može da se informiše na ovom sajtu.

nevladine organizacije

<http://www.ceeweb.org>

CEEWEB – Mreža nevladinih organizacija centralne i istočne Evrope za očuvanje biodiverziteta.

<http://www.ambassadors-env.org/>

Ambasadori životne sredine kao neprofitna organizacija, kroz projekte pruža konsultantske i ekspertske usluge iz različitih oblasti održivog razvoja i zaštite životne sredine kao i obuku i trening iz zastupanja, lobiranja, strateškog planiranja, vođenja kampanja, ekološke diplomacije i upravljanja otpadom.

<http://www.seswa-srbija.com>

Asocijacija za upravljanje otpadom Srbije (Serbian Solid Waste Management Association – SeSWA) predstavlja konzorcijum zainteresovanih za promociju održivog razvoja i realizaciju projekata održivog upravljanja otpadom.

<http://www.oplanetise.com/index.php>

Kampanja za uklanjanje deponija po Srbiji.

<http://www.bec.org.rs>

Beogradski ekološki centar je društvena, nestranačka, neprofitna organizacija posvećena promovisanju i realizaciji programa koji se tiču zaštite i unapredjenja životne sredine.

<http://www.greenbikevaljevo.org>

Ekološko biciklističko društvo Green Bike nastalo je 8. 12. 2003., prvenstveno radi podizanja ekološkog morala u Srbiji, a naročito ekološke solidarnosti.

<http://www.facebook.com/group.php?gid=192151280342>

Zelena lista Srbije je mreža ekoloških lokalnih nevladinih organizacija koju je pokrenuo Balkanski Fond za lokalne inicijative (BCIF) krajem 2007.

<http://www.zelenamreza.org>

Zelena mreža Vojvodine promoviše i podržava zaštitu životne sredine i održivi razvoj na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou.

<http://www.zelenaomladina.org/>

Zelena omladina je grupa mladih entuzijasta koji aktivno rade na promovisanju zelenih ideja, edukaciji stanovništva i skretanjem pažnje javnosti u oblasti životne sredine i održivom razvoju. Član su FYEG-a.

protest u atriju Centra Bella. u prvom planu: Nnimo Bassey (Nigerija), internacionalni predsednik Friends of the Earth

foto: Vedran Horvat

<http://www.zelenainicijativa.com/>

Zelena inicijativa je pokret koji kreira i promoviše zelenu održivu politiku.

<http://www.vojvodjanskazelenainicijativa.org.rs/>

Udruženje građana Vojvodanska zelena inicijativa osnovano je kao nestranačko, neprofitno i nevladino udruženje čiji je cilj podizanje ekološke i gradanske svesti o odgovornosti za stanje životne sredine i stanje demokratije u lokalnoj zajednici.

<http://www.pokretgorana.org.rs/>

Pokret gorana je nevladina organizacija osnovana 1960. godine sa ciljem okupljanja mlađih i učešća u akcijama pošumljavanja; preteča je ekoloških pokreta u Srbiji.

<http://www.mis.org.rs/>

Mladi istraživači Srbije su jedinstvena, neprofitna, nevladina, nestranačka organizacija, u koju se dobrovoljno uključuju mlađi ljudi radi ostvarivanja zajedničkih interesovanja, ideja i ciljeva.

<http://www.cekor.org/>

Centar za ekologiju i održivi razvoj (CEKOR), ekološka nevladina organizacija, sa kancelarijom u Subotici. Trenutno aktiveni na polju održivog saobraćaja, borbe protiv nuklearki, pitanjima raseljavanja romske populacije.

<http://stara-planina.rs/index.php>

Društvo za zaštitu životne sredine "Stara Planina" osnovana je u Pirotu 1996. i zalaže se za očuvanje i unapređenje kvaliteta života, postizanje kreativnosti i inovacija, sprečavanje daljeg zagadivanja i destrukcija zemlje, vode, vazduha, hrane i prostora u Srbiji, posebno unapređenje ekoloških uslova na području Stare Planine.

<http://www.bcif.org/>

Balkanski fond za lokalne inicijative je domaći fond, koji podstiče ljudе da se aktivno uključe u poboljšanje života u mestima u kojima žive.

<http://www.fens.org.rs/index.htm>

Federacija nevladinih organizacija FeNS najbrojnija mreža nevladinih organizacija – u ovom trenutku mreža broji 550 organizacija članica iz ukupno 102 opštine u Srbiji.

<http://www.proconcept.rs/>

ProConcept je osnovan juna 2004. godine sa ciljem da se unapredi rad NVO, kao i da se razviju sposobnosti nevladinih organizacija i drugih neprofitnih organizacija i njihovih lidera da igraju značajne uloge u javnom životu Srbije.

<http://www.hlc-rdc.org/>

Fond za humanitarno pravo (FHP) pomaže društvima u državama nastalim na teritorijama bivše Jugoslavije da uspostave vladavinu prava i prihvate naslede masovnog kršenja ljudskih prava u vreme oružanih sukoba, kako bi se onemogućilo ponavljanje, utvrdila krivična odgovornost za počinioce i zadovoljila pravda.

© Friends of the Earth International

<http://www.womenngo.org.rs/>

Autonomni ženski centar se zalaže za ostvarivanje ljudskih prava žena na život bez nasilja i jačanju građanskog društva.

<http://www.gradjanske.org/>

Grupa istaknutih NVO aktivista uključenih u antiratni pokret i nenacionalističku demokratsku opoziciju maja 1996. osnovala je Gradanske inicijative, udruženje građana za demokratiju i građansko obrazovanje.

http://www.helsinki.org.rs/serbian/index_s.html

Helsinski odbor za ljudska prava u Srbiji

<http://www.yucom.org.rs/index.php>

Komitet pravnika za ljudska prava

<http://www.protecta.org.rs>

PROTECTA-u su osnovali učesnici Studentskog protesta '96/97. u Nišu sa ciljem da se kroz buduće aktivnosti energija mlađih usmeri u pravcu pozitivnog društvenog delovanja na lokalnom i nacionalnom nivou.

<http://www.endemit.org.rs/>

Ekološko društvo Endemit je osnovali su u martu 2000. godine studenti ekologije i zaštite životne sredine na Biološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu.

državne organizacije

<http://www.ljudskaprava.gov.rs/>

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava

<http://www.ekoplan.gov.rs/src/index.php>

Ministarstvo zaštite životne sredine i prostornog planiranja

<http://www.minpolj.gov.rs/>

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede

<http://www.mem.sr.gov.yu/>

Ministarstvo rudarstva i energetike

<http://www.aers.org.yu/>

Agencija za energetiku

<http://www.sepa.sr.gov.yu/>

Agencija za zaštitu životne sredine Republike Srbije

<http://www.natureprotection.org.rs/>

Zavod za zaštitu prirode Srbije

<http://www.eko.vojvodina.sr.gov.yu/>

Pokrajinski sekretarijat za zaštitu prirode i održivi razvoj AP Vojvodine

